Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 216 (16439) | 1983 оной сентябриин 20, вторник | Сэн 3 мүнгэн.

…АЙ ТАРГАН …ШАХАЛГАҺАА

…-гай майн (1983 он) Пленумэй шиидхэбэ… ССР-эй Эдеэ хоолой программые бэелүүлхын …радай хүдэлөөндэ оролсожо. Буряад оро… урдаа ехэшье, харюусалгатайшье … табинхай.

…, арбан нэгэдэхи табан жэлэй гол, гурба… республикын колхоз, совхозууд, бүхы ажа… 74 мянган тонно мяха үйлэдбэрилжэ, … тонныень гүрэндэ худалдаха түсэбтэй. …эрхим шанартай мяха үгэхын тула бүхы …, бэлшээн таргалуулжа, үхэр бүхэнине …программһаа бага бэшэ, хонин бүхэнние 38— … шэгнүүртэйгээр, гахайнуудые 100 кило… бэлэдхэлэй пунктда тушааха гэжэ мал… …лис уялгануудаа соо бэшэгдэнхэй.

…гурбан квартал дүүрэхэ дүтэлбэ. Гэбэшье …колхоз, совхозууд гүрэндэ мяха худалдаха …социалис уялгануудаа хангалтагүй муу… байна гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Түсхайлбал, … мэдээгээр, районууд жэлэй эхинһээ хой… 28,1 мянга гаран тонно мяха бэлэдхэлэй … гурбадахи кварталай даабарине һаял … хүргөөд, харин жэлэй түсэбэй гурбанай нэ… хүргэөд байна.

…шахардуу байдал тохёолдооб гэхэдэ, оло… илангаяа үхэрнүүдые, хонидые һайнаар …жа, шэгнүүр ехэтэй болгожо, мяханда … һайнаар эмхидхэнэгүй. Туранхай, жэ… комбинадта оруулдаг ажахынууд үшөөл …эхинһээ хойшо республикын колхоз, совхо… худалдаһан үхэрнүүдэй тус бүрнин шэг… 328 килограммда, гахайнуудынь тус тустаа …граммда хүрөө. Зарим ажахынуудай мяхан… хонидынь ехэнхидээ туранхай, тус бүрндөө … килограмм шэгнүүртэй байгаа.

Хурамхаанай, Хяагтын, Яруунын, За… …инай, Зэдын болон бусад олохон районуу… …хүсэд таргалуулагдаагүй, жэжэ мал олоор …

…шэгнүүр багатай үхэр, хонид, адуу болон …мяханда худалдахада, гүрэндэшье, ажахы… …шье ехэхэн гарза хохидолтой байна ха… …, олон мал тушаагдаашье һаа, түсэбэй … урагшаа ябанагүй. Мүн энээнһээ боло… …малай тоо толгойе олошоруулха түсэбөө …нагүй. Хоёрдохёор, жэжэ, туранхай мал …мяханайнь үнэ сэн бага байжа, колхоз, сов… …ческа талаараа хохидожо һалана.

…та үхэрнүүдээ, хонидоо зунай бэлшээрнин …адуулаад, мяхажуулаад, удаань намартаа …рынь эдеэлүүлжэ, һайса шахаад, шэгнүүр …тарган болгожо тушаадаг түрүү ажахынууд

Кабанскын районой Хандалын совхоз мяхан… …бүхы үхэрнүүдээ сентябрь һараһаа хойшо …хаагаад, шэмэ шанараар тэнсүүлэгдэһэн …рационоор эдюулжэ шахаа юм. Жэшээнь, …бүхэндэ сүүдхын 4—4 килограмм хэршэг… …олоомо, мүн тэды шэнээн талха, 20 кило… …, али таримал ногоо эдюулдэг байһан. Тии… …бэрхэ малшад Н. Р. Быков, А. И. Дорохов, …гэгшэд сентябрь, октябрь, ноябрь һара… бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхэдэ 1150 — 1390 … нэмээгээ һэн. Бүхы 600 шахамалнуудынь …зэргээр 373 килограмм, олохон үхэрынь … татаа. Шэгнүүр ехэтэй, тарган мал тушаа… …совхоз мяханай гол сэн дээрэнь үшөө …үхэриг нэмэлтэ болгон абаһан байна.

…нуудтэ Түнхэнэй районой «Сибиряк», Зэдын …нэрэмжэтэ, Мухар-Шэбэрэй районой …озууд, Кабанскын шубуунай фабрика болон …ажахынууд намартаа, үбэлэй эхеэр малаа … таргалуулжа, шэгнүүр ехэтэй болгоод, …натда тушаадаг дээрэһээл түсэбтэ дааба… …гаар дүүргэнэ.

…ажахынуудай адууһа мал холо, ойрын бэл… …буулгагдаад, ургасынь хуряагдажа абтаһан …балан дээрэ адуулагдажа байна. Тэдэ ма… …нигээд һаяар мяханда тушаагдажа эхилхэ

…шье үдэр хоног гээнгүй тэдэ бүхы ма… …жээрнь илгажа, түрүүшын ээлжээндэ мя… …даха үхэрнүүд, хонидые тусхай гүүртэ, ота… …бүридхэһэн бэеэрээ хаагаад, эдеэлүүл… …шахаха, таргалуулха саг ерэбэ. Хээрэ малай …үшөө элбэг, үхэрнүүд, хонид зүндөө тар… …найдаад һуужа яашье болохогүй. Нэгэ… …гү, али адуун урид шахагдан, таргалуу… …шэгнүүрынь хүсөөгдэнгүй мяханда тушаагдаха …гэжээл гамнанабди гээд, бэлшээридэ байһан …мяханай комбинадта ябуулха һэдэлгэ гарга… …дай хүтэлбэрилэгшэд мэргэжэлтэдтэ энэнь …гүй, эзэн буса ябадал болоно гэжэ һануул…

…мяха худалдаха жэлэй түсэбые заатагүй дүүр… …нуудтэ дутуу үгтэһэнние эрхэ бэшэ хүсөөхэ …гүй шухала байһанние тэмдэглэн, КПСС-эй …публикын Министрнүүдэй Совет энээн тушаа … баталан абаа. Жэлэй үлэһэн үе соо ажа… …бүхэндэ гүрэндэ тушаагдаха бүхы адууһа ма… …хан таргалуулжа, үхэр бүхэнэй шэгнүүрые …граммһаа бага бэшээр, гахай бүхэнэй шэг… …—500 граммаар, хонин бүхэнэй —130—150 …хын тула бүхы хэрэгтэй хэмжээ абаха … тус тогтоол соо заагдана.

… эрхэ байдалай малай эдихэ тэжээлэй хаа …гээр ургаад байһан үедэ эдэ хоёр-гурба һа… …мяханда тушаагдаха малые дүүрэн рацио… …жэ шахан таргалуулха арга боломжо ажахы… … бии. Гансал энээнние оролдосотойгоор …эндэ үдэр бүриин анхарал хандуулха хэ…

…нуудай жэшээгээр дулаанай сагта мал ша… …хорёонуудые түхеэрээд, тэндэнь хобто кор… …хэжэ, үбһэ, һолоомо хэршээд, ороохо тал… …лээд, буйлуулаад, сенаж, силос гү, али но… … холижо, цэмээрнь тэнсүүлэгдэһэн тэжээл …хүсэд нормоор эдюулхэ болоно. Мүн мал …хүнүүдые һайн ажалайнь түлөө бодо… …хаар түлөөһэ, шан тогтоохо, тэдэнние хам… … хүдэлгэхэ, хоорондонь социалис мүрысөө …хэжэ, эрхим үрэ дүнгүүдые түйлахынь … тэмсэл дэлгэрүүлхэ шухала. Колхоз, … хүтэлбэрилэгшэд, зоотехник-мэргэжэлтэд, отде… …эрхилэгшэд, бригадирнууд, малшад энэ хэ… … удха шанартай байһанние хараада абажа, …таргалуулха хүдэлмэрине эмхидхэхэ талаар бү… …олго, мэргэжэл шадабаряа харуулха са…

…гүүртэ, отарануудта хүдэлжэ байһан … зүрхэнэй оролдолгоһоо, тэдэнэй шадабарн… … дулдыдаха байна. Тиимэһээ тэндэ шудар… … дүршэлтэй малшадые томилхо, тэдэнэй … туһаламжа үзүүлхэ, хэрэгтэй юумээр ханга… …оно. Энэ хэрэгые ажахын партиина, проф… …зацинууд үдэр бүриин анхаралда абаха

…эхэ орондоо эрхим шанартай, элбэг ехэ мяха … республикынгаа ойн баярай жэлэй түсэбтэ … уялгануудые нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүр… … орон мүрысэел.

…Тулишын промышленностиин министерствын Верхнеудинскэ леспромхозой модо шэрэдэг машинын жолоошон.

Бухальцев Иван Гаврилович — «Забайкаллес» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй Байгалай леспромхозой экскаваторшо.

Говоров Николай Иванович — Буряадай АССР-эй тулишын промышленностиин министрэй орлогшо.

Михайлов Иван Макарович — «Забайкаллес» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй Хандагайтын леспромхозой модо отолгошо.

ТАРЯА ХУРЯАЛГА 83

Дүй дүршэлтэй механизатор Петр Федосеевич Стрежнев Хориин районой Дээдэ-Тайлсын совхоздо үнинэй хүдэлдэг. Алтан намарай хүрэжэ ерэхэдэ, тэрэ комбайнай жолоодо һуудаг юм. Үнгэрһэн жэлэй намар Петр Федосеевич ажахы дотороо дэлгэрһэн мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлжэ, чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртөө һэн. Мүнөөшье жэлэй баян ургаса хуряалгын түрүүшын үдэрһөө тэрэ шалгарна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: П. Ф. Стрежнев.

Н. ЕФИМОВЭЙ фото.

ҮДЭР БҮРИ ҮРГЭДЭНЭ

«Бүхы агрегадуудаа бүтээсэтэйгээр хүдэлгэхэ» гэһэн уряа доро таряа хуряалгаяа үнгэргэжэ байһан Загарайн районой «Дружба» совхозой механизаторнууд эдэ үдэрнүүдтэ туха сүлөөгүй. Бригада бүхэнэй гэшүүд эдеэшэһэн таряагаа сабшажа баал болгон унагааханаа гадна, сэхэ хадана. Эндэ үргэнөөр дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ комбайнернууд Михаил Осипович Шурыгин, Борис Гаврилович Шурыгин гэгшэд онсо шалгарна. Мүнөө эдэнэй суглуулжа сохиһон тарлан тоог дээрэ асарагдажа яаралтайхан хатаагдана.

Поли дээрэһээ ерэһэн шиигтэй ороохо ОВН-20 түхэлэй машинаар сэбэрлэжэ, һалхитуулан хатааха хүдэлмэридэ Валентина Шурыгина, Зинаида Петрова, Валентина Гончарова, Ефистемея Шурыгина, Галина Пахомова гэгшэд бүтээсэтэйгээр ажаллана. Мүн эндэ ороохо хатааха КЗС-10 түхэлэй түхеэрэлгэ зогсолтогүй хүдэлгэгдэнэ.

Һомбайнһаа таряа зөөгшэдэй дундаһаа автомашинын жолоошон Баир Цыбикдоржиев шалгарна. Тиихэдэ эндэхи таряанай тоог дээрэ Улаан-Үдын лесотехникумэй һурагшад оролдосотойгоор ажаллана. Мүнөө тус ажахыда ургаса хуряаха хүдэлмэри үдэрһөө үдэртэ үргэдэнэ.

Д. НИКОЛАЕВ.

БОГОНИ БОЛЗОРТО

Сэлэнгын районой Кировэй нэрэмжэтэ совхозой механизаторнууд ороохото ургамалнуудай тогтууритай баян ургаса ургуулаа.

Ажахын механизаторнууд ургуулһанаа гээлтэ хоролтодо оруулангүй, богони болзорто эрхим шанартайгаар хуряажа абахын тула ажалаа һайнаар, бүтээсэтэйгээр эмхидхээ. Эдэнэр тон богони болзорто 2177 гектарта нэмжыһэн таряаланһаа 25 мянган центнер ороохо суглуулжа абаха зорилготой юм.

Дүршэлтэй бэрхэ комбайнернууд Иннокентий Соколов, Сергей Бадмацыренов, Олег Собенников, Илья Истомин Виктор Буерачный, Геннадий Пнев гэгшэд Яковскын полидо таригдаһан хара таряа сабшажа баал болгон унагаахадаа үдэрэйнгөө нормо холо үлүүлжэ ябана. Тэдэнэр үдэрэй туршада 150 гаран гектарай таряа унагаагаа.

Энэ жэлдэ таряа хуряалгын хүдэлмэри хүшэрхэн байхань гээшэ. Ушарынь хэдаа үндэрөөр ургаһан таряан диилэнхидээ надхажа унашоо. Тиимэһээ комбайнер бүхэн комбайндаа унаһан таряа сабшаха түхеэрэлгэ тодхоно.

Ургуулһан таряагаа октябриин 10 болотор сүм хуряажа абахын тула механизаторнууд бүхы агрегадуудаа, машина, техникэеэ һаадгүй, бүтээсэтэйгээр хүдэлгэхөөр шиидэнхэй.

Д. ДАГБАЕВ.

ЕШМЭЭН ХУРЯАЛГА ДҮҮРЭХЭНЬ

Улаан-Үдын районой Оронгын совхозой механизаторнууд эдэ үдэрнүүдтэ туха сүлөөгүй. Ороохото ургамалнуудайнгаа баян ургаса хахал һарын туршада хуряажа байһан энлэхи механизаторнууд гансахан хоёрдохи отделениин поли дээрэ 600 шахуу гектарай шэнииснэ сабшажа, баал болгон унагаанхай. Һаяхан Талын полидохи баалнуудые суглуулжа, алтарма шаргал шэниисэ хуряажа абаһан байна.

Таряа баал болгон унагааха хүдэлмэридэ механизаторнууд Валерий Дмитриевич Суслов, Иннокентий Васильевич Собенников онсо шалгараа. Эдэнэр үдэр бүри нормосо 150 процент дүүргэнэ.

Эдэ үдэрнүүдтэ Мухарай поли дээрэхи ешмээн сэхэ хадагдажа байнхай. Эндэ арбан комбайн һаадгүй хүдэлгэтдэнэ. Бүхыдөө 660 гектарта таригдаһан ешмээнэй ургасые механизаторнууд һаяын үдэрнүүдтэ суглуулжа абахаар хараална. Тиихэдэ 778 гектарай обёос амяарлагдан хуряагдажа эхилээ. Обёос баал болгон унагааха хүдэлмэридэ хоёр комбайн һаадгүй хүдэлгэгдэнэ. Эдэ комбайнуудай нэгэндэ һаяхан СПТУ дүүргэһэн залуу механизаторнууд Сергей Суслов, Сергей Медведев гэгшэд ажаллана. Тобшолбол, совхозой механизаторнууд түрүү онол аргануудые үргэнөөр хэрэглэнэд.

В. ДОРЖИЕВ.

ШЭНЭ ТАСС ҺОНИН

АШААНАЙ ОНГОСО АМЯАРЛАГДАБА

НИИДЭЛГЫЕ ЗАЛАН ХҮТЭЛХЭ ТҮБ. (ТАСС). Сентябриин 17-до Москвагай сагаар 15 час 44 минутада хамтын ниидэлгын программые дүүргэһэнэй һүүлээр «Прогресс-17» гэжэ ашаанай автомат онгосо замбуулинай «Салют-7»—«Союз Т-9» гэжэ комплексһоо амяарлагдаба. Ниидэлгын залан хүтэлхэ түбэй мэргэжэлтэд, космонавтнууд Ляхов ба Александров ашаанай онгосын амяарлаха үедэнь хинажа байгаа.

Хамтын ниидэлгын үедэ түсэбөөр хараалагдаһан бүхы хүдэлмэри дууһан дүүргэгдээ. Онгосын ашаан буулгагдаһан, Станциин нэгэдэмэл двигателиин түхеэрэлгэ түлишөөр дүүргэгдэһэн байна. Ашаанай онгосын двигателиие хэрэглэжэ, замбуулинай комплексын дабшаха зам хоёр дахин тааруулан тодорхойлогдоо.

Үнгэрэгшэ үдэрнүүдтэ Владимир Ляхов Александр Александров хоёр научна аппаратурые шэнжэлгэнүүдтэ бэлдэһэн, Газарай нюрууе адаглан шэнжэлһэн байгаа. Замбуулинай комплексын түхеэрэлгэнүүдые шалгаха зорилгоор «Резонанс» гэһэн туршалга үнгэргэгдөө.

Эрдэм шэнжэлэлгын «Салют-7»—«Союз Т-9» комплексын ниидэлгэ үргэлжэлһөөр. Владимир Ляхов, Александр Александров хоёрой бэенүүд һайн.

ХҮДӨӨ АЖАХЫН ШЭНЖЭЛЭЛ

УЛАМ ЭРШЭДХЭХЭ

Буряадай АССР-эй Статистическэ управлениин һаяхан абаһан тоо, мэдээнүүдые зэргэсүүлэн харахада, республикымнай колхоз, совхозууд 2075 гектар газарһаа 157.231 центнер хартаабха малтажа, 57 гектарһаа 6214 центнер корнеплод хуряаһан, мүн 105 гектар поли дээрэһээ бүхыдөө 9796 центнер овощ суглуулжа, олон жэлэй ногооной таригдаһан 719 гектарһаа 633 центнер үрэһэ бэлэдхэһэн байна. Тиихэдэ энэ хугасаа соо 2340 гектарта намарай таряан таригдажа, бүхыдөө 21.633 гектарта намарай паар хахалагдаба.

Намарай эхин — сентябрь һара хахадлажа, хаа хаанагүй модоной набшаһан, хээрэ талын ногоон шарлажа захалба. Таряалангай поли дээрэшье эдеэшэһэн ороохото ургамалнууд халюуран долгилно. Эгээл энэ үедэ хуряалгын хүдэлмэри үдэрһөө үдэртэ улам эршэмтэйгээр ябуулагдана.

Гансашье хүн зоной эдеэ хоолдо ородог бэшэ, мүн малда шэмэтэй тэжээл болодог хартаабха малтажа суглуулха хүдэлмэри республикымнай колхоз, совхозуудта түлэг дундаа эхилэнхэй. Һүүлэй дүнгөөр Мухар-Шэбэрэй, Улаан-Үдын, Кабанскын, Бэшүүрэй районуудай ажахынууд хартаабха хуряаха ажалаа үргэнөөр ябуулжа байна. Жэшээлбэл, республика дотороо үүсхэл гаргаһан Мухар-Шэбэрэй райондо 608 гектарһаа 40.324 центнер хартаабха малтагдаа. Мүн Бэшүүрэй, районой ажахынууд гектарай дунда зэргээр 133 центнер ургаса хуряана гэхэ гү, али 235 гектар полиһоо 31.151 центнер хартаабха суглуулаа. Энэ жэлдэ Түнхэнэй, Хойто-Байгалай районуудта хартаабха һайнаар ургаа гэхэ гү, али гектарай 100—111 центнер ургаса абтана. Мүн Баргажанай, Загарайн, Хурамхаанай, Хяагтын районуудай ажахынууд гектар бүриһөө 82—87 центнер хартаабха малтана. Тиин гэһээ хабартаа хартаабхаяа һуулгахаһаа хойшо мүнөө хүрэтэр ойронь хүреэдүй гэхэ гү, али энэ ургамалай тарилгада анхаралаа хандуулдаггүй Хэжэнгын районой ажахынууд гектарай оройдоол 20 центнер ургаса суглуулна. Тиихэдэ Сэлэнгын, Хориин районуудта хартаабхынь ургаса һайн бэшэ, гектарай 47—56 центнер хартаабха малтагдана.

Мүнөө газаа хүйтэржэ захалхатай адли ажахы бүхэндэ овощ хуряаха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдажа захалаа. Мухар-Шэбэрэй, Загарайн районууд огородой эдеэ хамагһаа ехээр суглуулжа захалаа. Һаяын мэдээгээр Бэшүүрэй райондо бүхыдөө 1276 центнер, Загарайн районой ажахынуудта 1014 центнер, Мухар-Шэбэрэй районой колхоз, совхозуудта 3865 центнер овощ хуряагдаад байна.

Байгша ондо хабар, зундаа диилэнхидээ хүйтэн байгаашье һаань, Кабанскын, Захааминай, Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй, Прибайкалиин, Хориин, Түнхэнэй районуудай ажахынуудай огородшод гектарай дунда зэргээр 107-һоо 186 центнер хүрэтэр овощ хуряажа байнхай. Тиихэдэ Хяагтын райондо овощой ургаса бирагүй абтана гэхэ гү, али гектарай 6 центнер хуряана. Мүн Загарайн, Улаан-Үдын, Сэлэнгын районуудта огородой ургамалнуудай ургаса һанаһанда хүрэмөөр бэшэ байба.

Һаалиин малда, гахайнуудта шэмэтэй, шанартай тэжээл болохо корнеплодуудые хуряаха хүдэлмэри мүн лэ захаланхай. Энэ мэдээнэй ёһоор, Мухар-Шэбэрэй, Загарайн, Хориин районууд 1360—2064 центнер хүрэтэр тэжээл суглуулжа хадагаланхай. Тэжээлэй корнеплодуудай ургаса Загарайн райондо һайн гэжэ тэмдэглэмээр. Эндэ гектарай 430 центнер корнеплод хуряагдана. Тиихэдэ Сэлэнгын районой механизаторнууд гектарай 210 центнер, Бэшүүрэй районой ургаса ургуулагшад гектар бүриһөө 164 центнер тэжээлэй шэмэтэ ургаса суглуулна. Бүхыдөө республика дотор гектарай 109 центнер корнеплод абтажа байнхай.

Саашадаа сабшалангай ногооной бүридэлые һайжаруулжа, ургасыень эрид дээшэлүүлхээр үрэһэнэй олон жэлэй ногоо ехээр таридаг ажахынуудта үрэһэ хүрэнгэ суглуулжа абаха хүдэлмэри түлэг эхилэнхэй. Һаяын мэдээгээр, Сэлэнгын, Хэжэнгын, Мухар-Шэбэрэй, Загарайн районууд ногооной үрэһэ суглуулжа абаха хүдэлмэрээ үргэнөөр ябуулжа байнад. Тобшолбол, Сэлэнгын райондо 180 центнер, Мухар-Шэбэрэй райондо 176, Бэшүүрэй райондо 88 центнер үрэһэ хүрэнгэ бэлэдхэгдээд байна.

Эдэ үдэрнүүдтэ намарай таряа тарихе ажал зарим ажахынуудта эхилэнхэй. Кабанскын райондо 403 гектарта, Прибайкалиин райондо 496, Хориин райондо 300, Улаан-Үдын райондо 216, Бэшүүрэй райондо 215 гектарта намарай таряан таригдаа. Түрүү ажахынууд, районууд намарай таряа тарихадаа гансашье ороохо суглуулна бэшэ, хүсэд эдеэшээгүй залаа, эшыень эртүүр сабшажа малдаа үгэдэг, ногооной гурил гаргахадаа хэрэглэдэг дүршэлтэй болонхой.

Мүнөө үедэ намарай паар хахалха харюусалгата хүдэлмэри хаа хаанагүй захаланхай. Һүүлэй дүнгөөр Улаан-Үдын, Кабанскын, Яруунын районуудта намарай паар хахалалга үргэнөөр ябуулагдана гэхэ гү, али хараалагдаһан түсэбынь 23—38 процентдэ хүргэгдөөд байна. Мухар-Шэбэрэй, Зэдын, Захааминай, Прибайкалиин районуудта энэ хүдэлмэри һаял эхилэнхэй. Тодорхойлбол, мүнөө үедэ таряа ехээр тарижа баян ургаса хуряадаг Кабанскын райондо 4492 гектарта, Улаан-Үдын райондо—4002, Яруунын райондо —3086, Мухар-Шэбэрэй райондо 2412 гектарта намарай паар хахалагдаад байна. Тиин гэһээ 10 мянган гектарта намарай паар хахалха түсэбтэй Сэлэнгын райондо оройдоол 235 гектар, 7900 гектарта намарай паар хахалха даабаритай Баргажанай район 320 гектар, Бэшүүрэй районой ажахынууд — 518, Загарайн район —56, Хэжэнгын район — 396, Хурамхаанай район — 232, Хяагтын район — 899, Хориин район 342 гектар газар элдүүрилээд байнхай.

Мүнөө үедэ намарай паар хахалха хүдэлмэрээ хойшолуулангүй, ябуулха гээшэ онсо шухала зорилгонуудай нэгэн байһаар. Хуряагдаһан полиингоо һолоомо суглуулжа абаһаар лэ намарай паар хахалха хэрэгтэй. Тиимэһээ эдэ бүхы хүдэлмэрээ комплексноор эмхидхэжэ ябуулхада аша үрэтэй байха юм. Эндэ түрүү ажахынуудай дүй дүршэлые үргэнөөр хэрэглэхэ эрилтэ табигдана. Тусхайлбал, поли дээрэхи намарай хүдэлмэрииие агротехническэ заабариин ёһоор, саг болзортонь, эмхитэйгээр, шанартайгаар үнгэргэдэг бригада болон ажахынуудай жэл бүхэндэ ороохо тарянай, тэжээлэй ургамалнуудай тогтууритай баян ургаса заабол хуряадаг байһыень мартаха ёһогүйбди.

ГЭЭЛТЭ ХОРОЛТОГҮЙГӨӨР

Байгша ондо хартаабха ехээр суглуулжа абахын тула Баргажанай районой Шитханай совхозой хартаабхашад горитойхон оролдолго гаргаһан байна. Хабартаа тарилгаяа нилээд ехээр үргэдхэхэһөө гадна хэдэн удаа борнойлжо, буртаг ногооень усадхаһан юм. Тиихэдэ саг болзортонь зурууд хоорондын элдүүрилгэ үнгэргэжэ, һайн шанартайгаар обоолоо һэн. Эдэ бүхы хүдэлмэрээ агротехническэ заабариин ёһоор ябуулһандань хартаабхын баян ургаса ургуулагдаа. Мүнөө хартаабхашад найман комбайнаар ургасаяа малтажа суглуулнад.

Энэ жэлдэ Виктор Николаевич Орловой хүтэлбэрилдэг хартаабхашадай тус звено 200 гектарһаа 2000 тонно хартаабха малтаха даабаритай юм. Уридшалан багсаамжалхада, түсэбөө заабол дүүргэхээр.

Хартаабха хуряаха комбайнда ажалладаг механизаторнууд Александр Попов, Илья Резников, Константин Гусев гэгшэд үдэр бүри нормоёо үлүүлнэ.

Байгша ондо хартаабхашад 5 мянган центнер үрэһэнэй хартаабха хадагалжа, гүрэндэ 6 мянган центнер хартаабха тушааха юм. Тиихэдэ үлдэгшэ хартаабхань холимол силостэ хэрэглэгдэхэ, мүн гахайнуудай, һаалиин малай тэжээлдэ гаргашалхаар хараалагданхай.

Эдэ үдэрнүүдтэ совхозой хартаабхашад ургасаяа богони болзорто гээлтэ хоролтогүйгөөр суглуулхаар эрмэлзэнхэй.

Ц. ХОБРАКОВА.

ТАРЯАШАДАЙ НАМАРАЙ ХЭРЭГҮҮД

МАХАЧКАЛА. Дагестанай нуга голнуудта барайгар хуряажа эхилээ. Гектар бүриһөө 40 гаран центнер ороохон суглуулагдана. Сурак ба Терек мүрэнүүдэй адагта 25 мянган гектарта барайгар табигданхай юм. Автономито республика дотор үйлэдбэрилэгдэдэг ороохото ургамалнуудай табанай нэгэ хубинь тэндэһээ абтадаг юм.

ПОЛТАВА. Областиин механизаторнууд нёдондо жэлэйхиһээ һураггүй түргөөр намарай паар хахална. Түсэбөөр хараалагдаһан талмайн гурбанай хоёр хубинь—550 мянган гектар газар хабарай тарилгада бэлэн болгогдоо. Бүхы энэ талмай культиваторнуудаар элдүүрилэгдээ юм.

Намарай паар хахалхын тула оньһожоруулагдамал 800-гаад отряд ба звено эртээнһээ байгуулагдаһан байгаа. Хаа хаанагүй плоскорезүүдые хэрэглэхэдэнь, ажалай бүтээсые хоёр дахин дээшэлүүлнэ. Механизаторнууд даабаринуудаа үлүүлэн дүүргэнэ.

ТБИЛИСИ. Грузида оройн овощ хуряажа захалаа. Тэдэнэй ассортимент горитойгоор үргэдхэгдөө юм. Жэшээнь, столово свеклые «серебристый» гэжэ шэнэ сорт нютагай эрхэ байдалда һайнаар ургана, гектар бүриһөө 60 центнер свекло хуряагдана.

ТАШКЕНТ. «Авангард» гэжэ шэнэ сортын таригдаһан полинууд дээрэһээ Ташкентскэ областиин таряашад барайгарай эгээл һайн ургаса хуряана. Гектар бүриһөө тэдэнэр 70—75 центнер ороохо суглуулна. Энэнь түсэбөөр хараалагдаһанһаа һураггүй ехэ болоно.

Узбегэй барайгарай эрдэм шэнжэлэлгын институдай эрдэмтэд «Авангард» сортые бии болгоо юм. Энэ сортын ургамалнууд газарта унадаггүй, тиимэһээ хуряалгын техникэ ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ арга олгодог.

(ТАСС-ай корр).

АЖАЛАЙ БААТАРШАЛГЫН ЗАМ

ОЛОН ДАБХАР ГЭРНҮҮД ЖЭРЫЛДЭН БОДОНО

Тындын түбэй проспект болохо Улаан Преснидэ түмэр замшадай шефүүд — Москвагай барилгашад харилсаа холбооной шэнэ программын үндэһөөр баригдаха 16 дабхар дүрбэн байшангай түрүүшынхииень барижа эхилээ.

Москвагайхид юһэн дабхар гэрнүүдые барижа үргэлжэлүүлхэ юм. Харин табан жэлэй дүүрэтэр тэдэнэр бүхыдөө 75 мянган дүрбэлжэн метр гэр байра, шэнэ һургуули, хүүгэдэй ясли-садуудые алас-дурнынхидта дамжуулха юм.

— Энээнэй урда тээхи даабаря болзорһоонь урид дүүргэхэдээ, шэнэ программа бэелүүлхэ аргатай болоһон байнабди, — гэжэ Главмосстройн барилгын управлениин ахамад инженер А. Рощин ТАСС-ай корреспондентдэ хэлэһэн байна. Эдэ найман жэл соо манай барилгашад Тындэдэ 150 мянган дүрбэлжэн метр гэр байра, харгын хүдэлмэрилэгшэдэй больницын байшан, магазинууд болон ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха комбинадуудые, һургуулинууд болон хүүгэдэй сэсэрлигүүдые бариа юм. «Хүдэлмэришэнэй эстафетын» гуримаар эмхидхэгдэһэн мүрысөөн хүдэлмэри түргэдхэлгэдэ ехэ туһа нэмэри болоо.

БАМ-ай ТОГТООГДОМОЛ ДАЛАЙ

Баригдажа байгаа Нерюнгриин ГРЭС-эй оршомдо хадын Олонгро мүрэнэй урдаха замда нэгэ хахад километр үргэн хаалта баригдаба. 26 метр үндэр хана тэрэнэй уһые тогтоон байлгаба. Богонихон болзорто ГРЭС-эй барилгын талмайтай зэргэлээд ехэ далай бии болоодхибо.

Энэ далай станциин үйлэдбэриин хэрэглэмжые хангаха юм. Станциин түрүүшын турбина һуурин тосхонуудта, бага БАМ-ай промышленна предприятинуудта промышленна ток мэнэ һаяар үгэжэ эхилхэ юм. Тогтоогдомол мүрэнэй эрье дээрэ загаһанай хүсэ ехэтэй завод баригдахаар түсэблэгдэнэ. Байн байтараа энэ тогтоогдомол мүрэн загаһа барилгын бааза болохо ёһотой.

ФОТО-ЗУРАГУУД ХӨӨРЭНЭ

Нютагай соёлой байшанда нээгдэһэн фото-зурагуудай выставкэ БАМ-ай Берёзово гэжэ һуурин тосхоной барилгын түүхэ бэшэг болоно. Табан жэлэй саада тээ тайгын Амгунь мүрэнэй эрье дээрэ түрүүшын барилгашадтай хамта ерэһэн слесарь Александр Шульгиин зурагууд выставкэдэ олоороо табигданхай.

Удэшын түүдэгэй дэргэдэ үнгэргэгдэһэн комсомолшуудай түрүүшын суглаан, майхан гэрнүүдэй хото зурагууд дээрэ буулгагданхай. Тэрэ гэһэнһээ хойшо сагаан шулуун байшангуудай кварталнууд урган бодоо, түмэр зам дээрэхи эгээл гоё вокзалнуудай нэгэниинь эндэ баригдаа. Юрэнхы эрдэмэй ба хүгжэмэй һургуулинуудай, поселково Соведэй, худалдаа наймаанай түбэй байшангуудые бодхооһон барилгашадай түрүү бригаданууд зурагууд дээрэ буулгагданхай.

[ТАСС-ай корр].

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ЖЭШЭЭ ХАРУУЛНА

Манай колхозой партком, правлени хүдөө ажахынгаа үйлэдбэрине саашадань хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ асуудалнуудые шиидхэхэдээ, һү һаалиингаа фермэнүүдые оньһожоруулха, малшадайнгаа ажалай эрхэ байдал тааруулан зохёон байгуулха асуудалда горитой анхаралаа хандуулжа байдаг гээшэ. Тиимэһээ энэ талаар ямар хүдэлмэриин манда бэелүүлэгдэһэн тушаа тобшохоноор тогтоё.

Ноёхондо арбан жэлэй саада тээ табан фермэ бии һэн. Мүнөө зариманиинь томодхогдожо, гол түлэб оньһожоруулагдамал комплекснууд болонхой юм. Колхозой түб һууринда һү һаалиин комплекснууд байгуулагдажа, малшадай кадрнууд тушаа асуудал тааруутаар шиидхэгдэдэг болоһон байна. Үнеэдэй үүлтэр һайжаруулха зарим тэды хүдэлмэри ябуулагдаа. Мүн комплекснуудай оньһон түхеэрэлгэнүүдэй техническэ хангалта жэлһээ жэлдэ һайжаруулагдажа байнхай. Тиихэдэ һаалишадай ажаһуудалай эрилтэнүүдтэ горитой анхарал саг үргэлжэ хандуулагдана.

Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ хэрэгтэ хубитаяа ехээр орулхын тула бага бэшэ юумэ хэхэ ёһотойбди гэжэ колхозой коммунистнууд, бүхы малшад гүйсэд мэдэрнэ. Тиимэһээ фермэнүүдэй коллектив бүхэн эдэбхи үүсхэлтэйгээр, эмхи гуримтайгаар ажаллахаяа оролдоно.

Түбэй үүлтэртэ үнеэдэй фермын коллектив бэлшээриин үедэ ехэ һү абахын түлөө мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэе гэһэн уряатайгаар мүнөө жэл Сэлэнгын районой һаалиин мал ажалай бүхы хүдэлмэришэдтэ хандаа һэн. Эдэбхитэй коммунист республикын габьяата малшан С. Д. Цырендоржиева тэдэнэй ажалые ударидадаг юм. Имагтал партиин гэшүүд эндэхи малшадай гол хүсэн, найдамтай тулгуури болоно, хүсэ шадалыень элсүүлжэ, мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябахадаа, үндэр бүтээсэтэ ажалай ульгэр жэшээ харуулна бшуу. Жэшээнь, коммунист, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй депутат, республикын габьяата малшан Лидия Дылыкова зунай бэлшээриин үедэ һү ехээр һааха уялгаяа 25 процентээр үлүүлжэ, үнеэн бүриһөө 1800 килограмм һү һаагаад байна. Партиин гэшүүн Зинаида Гылыкова мүн социалис уялгаяа нэрэтэй үрэтэйгөөр бэелүүлжэ шадаа. Ажалдаа эрхим дүнгүүдые Альбина Гарифулина туйлаһан байна. Энэ коллектив бүхыдөө хэлэһэн үгэһөө хүрэһэн тухайгаа районой малшадта мэдүүлэнхэй. Гэдэнэр бэлшээриин үедэ үнеэн бүриһөө 1350 килограмм һү һааха уялгатай ад, бодото дээрээ 1450 килограмм һү һаажа шадаа. Үнгэрһэн жэлэй энэ үеындэ орходоо, нилээд ехэ продукци үүлтэртэ фермын коллектив абаад, гүрэндэ һү тушааха түсэбөө октябриин нэгэн болотор дүүргэхээр урма зоригтойгоор хүдэлжэ байнхай.

Ехэ һунэй хамтын жасада горитой хубитаяа оруулһан ажалай түрүүшүүл колхозой бусадшье фермэнүүдтэ олон. Тусхайлбал, Залаагай МТФ-эйн эрхим һаалишан Т. Закирова мүнөө жэл мүн лэ шалгаржа ябаһаар.

Манай фермэнүүдтэ ажалай эмхидхэл нарижуулан һайжаруулха, түрүү онол аргануудые нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ анхарал хандуулагдана гээшэ. Зунай бэлшээриин үедэ малаа һайнаар бэлшээхэһээ гадна, эһээгдэһэн ногоон холимог тэжээл һаагдадаг үнеэн бүхэндэ үгтэдэг болоо. Зуһалангуудташье мал ажалай оньһон түхеэрэлгэнүүдые һайнаар хангаха, һаалишадай хүдэлмэриин эсэсэй дүнгүүдээр, нэгэ нарядаар түлбэри түлэхэ хэрэгүүд тодорхойлогдоо юм.

Мүн малшад тухай ехэ анхарал оролдолго гаргагдаа. Зуһаландахи байранууд саг соогоо бэлдэгдэһэн, түхеэрэгдэһэн, малшадай ажабайдалай бусад бүхы талануудай асуудалнууд ходо шиидхэгдэжэ байгаа. Парткомой гэшүүд, сомоной Советэй депутадууд, эдэбхитэд малшадай ажал һайнаар эмхидхэхэ, эрилтэнүүдыень хангаха хэрэгтэ хубитаяа оруулалсана. Гансашье эмхидхэлэй бэшэ, мүн политико-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри продукци ехээр абалгада һайнаар нүлөөлнэ.

Манай малшад мүнөө ехэ урма зоригтой хүдэлжэ байнхай. Баясамаар юумэн гэхэдэ, олохон һаалишаднай сентябрь, октябрь һарануудта һү абаха арга боломжонуудаа хүсэд һайнаар хэрэглэхэ гэжэ шиидэнхэй. Үбэлжэлгын эхилхэһээ урид малай байрануудые, тэжээлэй цехүүдые эртээнһээ заһабарилжа, бэлдэжэ байнабди. Бүхы малнуудаа эдэ үдэрнүүдтэ үбэлжөөндэнь нүүлгэхээр хараалнабди. Тиин тэрэ дары тэжээл буйлуулха цехүүд хүдэлгэгдэхэ.

Гэхэтэй хамта үшөө хүсэд шиидхэгдээгүй асуудалнууд манда бии гэжэ мэдэрнэ гээшэбди. Мүнөө үедэ фермэнүүдые хүсэд дүүрэнээр оньһожоруулха хэрэг, һү һаалиин фермэнүүд дээрэ оньһон түхеэрэлгэнүүдые шадамараар хэрэглэхэ ябадал малшадай хүдэлмэрие гансашье хүнгэдхэхэ бэшэ, харин тэрэниие үндэр бүтээсэтэй болгохо ха юм. Гансал урма зоригжолой ашаар үйлэдбэридөө һайн дүнгүүдые туйлахын аргагүй. Тиимэһээл малшадта таарамжатай эрхэ байдал байгуулха хараа түсэб колхозой партком ба правлени урдаа табина.

Һаалиин комплекснуудта залуу халаан, техникэ, электричествэ шудалһан хүбүүд илангаяа хэрэгтэй болоно. Хэрбээ урдань тэжээлэй цехүүдтэ, мүн трактораар үбһэ, һолоомо зөөхэ ажалда залуу хүбүүд хабаадалсадаг байбал, харин һүүлэй жэлнүүдтэ олон хүбүүд һаалишадаар хүдэлдэг болоһониинь һайшаагдана. Иимэ кадрнуудые олоор бэлдэхэ, һурган хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ анхаралаа саашадаа хандуулжа байхабди.

П. ХАЙДАПОВ,
Сэлэнгын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой парткомой секретарь.

МАРКСИСТСКО-ЛЕНИНСКЭ һуралсал

ОНОЛ АРГЫЕНЬ НАРИЖУУЛХА

Партиин Центральна Комитедэй июниин (1983 он) Пленум дээрэ партийна гэгээрэлэй хүдэлмэридэ онсо анхарал хандуулагдаһан юм. Энэ тон зүб. Юуб гэхэдэ, партийна һуралсал хадаа үзэл сурталай бүхы хүдэлмэриин эгээл голынь болоно бшуу.

Тиимэһээ мүнөө партийна организацинуудта марксистско-ленинскэ һуралсалай шэнэ жэл онсо илгаатай жэлдэ эхилхэнь. КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй удха түгэлдэр материалнуудаар зэбсэгжэһэн коммунист бүхэн, партийна организаци бүхэн урдынгаа амжалта болон дутагдалнуудые гүнзэгыгөөр шэнжэлэн, һайн һайханииень үргэлжэлүүлэн баяжуулхын, дутуу дундануудаа хүсэлдүүлхын тула бодомжолон хүдэлнэ, дүй дүршэлөө согсолно.

Энээн дээрэһээ коммунист бүхэнэй хүсэл эрмэлзэлые, һонирхолые, бэлиг шадабарине хараада абаха, һуралсалайнгаа түхэл маягые тодорхойлходонь, шудалан үзэхэ асуудалнуудаа шэлэн олоходонь туһалха болонобди. Ямаршье түхэл маягтайгаар, ямаршье онол аргаар хүн һуралсажа, эрдэм мэдэсэеэ дээшэлүүлхэдээ, партиин политикые гүнзэгыгөөр ойлгожо, тэрээнээ мүнөөнэй эрхэ байдалда тон зүбөөр хэрэглэжэ шадахаһаа гадна ниитынгээ уялгые эли тодоор, хурса һоноргоор мэдэржэ, бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлхэ ёһотой болоно, гэжэ КПСС-эй Центральна Комитедэй июниин Пленум дээрэ тэмдэглэгдээ һэн.

Манай Советскэ районой олохон партийна организацинуудай зарим коммунистнуудта марксистско-ленинскэ теори өөрынгөө хубиин түсэбөөр, бэеэ даагаад шудалан үзэхэ гурим тогтоогдоо. Үнгэрэгшэ һуралсалай жэлдэ 500 коммунист хубиин түсэбөөр хүдэлһэн байна. Жэшээлхэдэ, судна бүтээлгын, «Электромашина» заводуудай, горпромторгын болон бусад организацинуудай коммунистнар КПСС-эй гадаадын политикые ехэ анхаралтайгаар шудалан үзөө бэлэй.

Гэхэтэй хамта энэ хэрэгтэмнай яһала горитой дутуу дунда бии гэжэ элирбэ. Марксистско-ленинскэ теори өөһэдөө бэеэ даагаад үзэһэн бүлэг нүхэдые партиин райкомдо суглуулжа, шудалан үзэһэн асуудалнуудаарнь хөөрэлдөөн болоо һэн. Теэд тэдэнэймнай зариманиинь жэлэй туршада түсэбөөшье табижа үрдеэгүй байшоо.

Мүнөө эхилхэеэ байһан һуралсалай шэнэ жэлдэ коммунистнуудаймнай хорёод процентнь хубиин түсэбөөр хүдэлхэ болоно. Теори өөрын хүсөөр шудалан үзэлгэ гээшэ тон харюусалгатай хэрэг болоно бшуу. Тиихэдээ, аргагүй һайн, эли тодо түсэбтэй, эмхидхэлтэй байха зэргэтэй.

Марксистско-ленинскэ теориие өөрынгөө хубиин түсэбөөр шудалан үзэдэг коммунистнуудай энэ уялгаяа хэр зэргэ дүүргэжэ байһан тухай хинан шалгажа байха хараа түсэб районой методическа совет, шэлэй, судна бүтээлгын заводуудай, горпромторгын, Хүдөө ажахын министерствын болон бусад эмхи зургаануудай болон предприятинуудай партийна организацинууд зохёобо. Теориин талаар эрдэм мэдэсэеэ дээшэлүүлхэ гэһэн КПСС-эй Уставай шухала эрилтые яажа дүүргэжэ байһан тухайгаа коммунистнууд суглаан дээрэ гү, али бюрогой заседани дээрэ тоосохо болоно. Мүн коммунистнуудай үзэл сурталай асуудалнуудай болон теориин талаар хубиин түсэбөө бэелүүлжэ, урган хүгжэхэдэнь туһалха консультантнууд тэдэнэртэ даалгагдаха байна.

Өөрынгөө хүсөөр теори шудалагшадта туһа хүргэхэ зорилготойгоор районой методическа совет тусхай лекцинүүдэй тематика зохёожо, бүлэгөөрөө болон ами аминдаа зүбшөөл, заабари абаха үдэрнүүдые тодорхойлбо. Тиихэдэ тусхай энэ үдэр тэдэ хүнүүд сугларжа, реферат хамгаалжа болохо.

Эрхим һайн гэһэн сэгнэлтэдэ хүртэһэн реферат бэшэһэн һурагша үргэн ниитэ хүн зоной урда үгэ хэлэхээр томилогдохо юм. Районой методическа советэй дурадхаһан энэ онол арга ашатай туһатай байха аабза гэжэ хүлеэгдэнэ.

Иимэ дүй дүршэл партийна организаци бүхэнэй бодото ажабайдалда үсэд нэтэрүүгээр, анхарал оролдосотойгоор нэбтэрүүлхэ шухала.

Энэ хадаа партиин Центральна Комитедэй июниин Пленум дээрэ партийна гэгээрэлэй бүхы хүдэлмэрине үндэһөөрнь хубилган шэнэдхэхэ, хүнэй зүрхэ сэдьхэл доһолгомо, мүнөө үеын эрилтэдэ харюусама болгохо гэһэн захяа заабаринуудтай таараалдана бшуу.

Партийна һуралсалай һургуулинуудай хүдэлмэриин түхэл шэнжые хубилган һайжаруулха гэһэн шэглэл хадаа методикын гэхэ гү, али онол аргын талаар хангалгые һайжаруулгатай нягта холбоотой. Хуушарһан онол аргануудай болон дүршэлнүүд эрдэм ухаанай талаар хүгжэлтын хэмжээе дээшэлүүлхэдэ, коммунистнуудые добтолхы хүсэл эрмэлзэлтэйгээр, бүтээсэ ехэтэйгээр, ажалша бэрхээр хүмүүжүүлэн һургахада аша нүлөө багатай байдаг гээшэ.

Мүнөө һуралсалай гол онол аргын шухала хубинь хөөрэлдөөн болоно. Политическэ һуралсалай хүтэлбэрилэгшэ хэшээлэй үедэ программаар хараалагдаһан асуудалаа тайлбарилан хөөрэжэ үгөөд, нютагай ажабайдалай нэгэ хэды жэшээ харуулаад, саашадаа даабари үгэдэг заншалтай ха юм. Шагнагшадынь тэрэнииень наринаар хадуужа абаад, удаадахи хэшээлэй үедэ тэрэнээ һөөргэнь өөрөө хөөрэжэ үгэхэ зорилготой. Иимэ онол арга тиимэшье ехэ аша үрэтэй бэшэ гэжэ шүүмжэлэгдэбэ.

Энээн дээрэһээ шэнэ онол аргануудые бэдэрэн оложо, һуралсалда нэбтэрүүлхэ, хэшээл бүхэниие ашаг үрэ ехэтэйгээр үнгэргэхэ гээшэ тон шухала болонхой. Тиимэһээ мүнөө партийна гэгээрэлэй һурагшадай бүридхэлдэ абтажа байха үедэ үзэл сурталай бүхы эдэбхитэд, партийна комитедүүд энэ хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулжа, бүтэмжэтэй хэмжээ абаха ёһотой. Үргэн ниитэ хүн зоной хабаадалгатай политическэ һургуулинуудай эхилхэеэ байхада, бэлэдхэлэй хүдэлмэрине шанартай һайнаар үнгэргэһэнһөө ехэ юумэн дулдыдаха байна. Тингэжэ һуралсалай шэнэ жэлэй һургуулинуудай бүхы хэшээлнүүд аша үрэ ехэтэйгээр, шанартай һайнаар үнгэрхэ болоно.

В. КНЯЗЬКИНА,
КПСС-эй Советскэ райкомой партийна кабинедые даагша.

ХҮРШЭНЭРЭЙ һонин

ШАНДА ЗУУРШАЛАГДАА

Алайрай районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Отраднын бригадые Ленинэй, Ажалай Улаан Тугай орденуудай кавалер Виктор Савельевич Шеремет гэгшэ аяар арбан найман жэлдэ таһалгаряагүйгөөр толгойлжо ябана.

Эрдэм болон техникын талаар СССР-эй Гүрэнэй шанда хүртэхөөр зуургалагдаһан В. С. Шеремедые нютагаархиниинь һая телеэкран дээрэһээ хараба.

СССР-эй Министрнүүдэй Советэй болон ВЦСПС-эй дэргэдэхи Наука болон техникын талаар Ленинскэ болон СССР-эй Гүрэнэй шангуудые олгодог комитедэй президиумһээ ерэһэн мэдээн соо ажалдаа ехэ амжалта туйлаһанай, түрүү технологи нэбтэрүүлһэнэй, техникые үндэр ашагтайгаар хэрэглэһэнэй ба һайн шанартай тэжээл үйлэдбэрилһэнэйнгөө түлөө В. С. Шеремет ажалай бусад түрүүшүүлэй тоодо оруулагдажа, үндэр шанда хүртэхөөр зуургалагдаа гэжэ тэмдэглэгдэнэ.

АЖАЛША ХҮНҮҮДТЭ АЛДАР СОЛО

Боохоной районой түбэй соёлой байшанда хүдөө ажахын түрүүшүүлэй хүндэлэлдэ зорюулагдажа «АЖАЛША ГАРНУУДЫЕ МАГТАНАБДИ» гэһэн тематическа үдэшэ болобо. Балтахиновай нэрэмжэтэ колхозой мэдээжэ хартаабхашан ба кукурузашан В. Н. Серов, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүү һаалишан С. С. Кабанова, «Ленинградский рабочий» колхозой габьяата механизатор А. С. Оловин гэгшэдэй габшагай ажалай хүндэлэлдэ алдар соло дуудагдаһан, магтаалай үгэнүүд хэлэгдэһэн байна.

БАГЛАА СЭСЭГ

Граждан дайнай герой Павел Сергеевич Балтахиновта бодхоогдоһон хүшөөгэй гранит табсан дээрэ сагаахан үнгэтэй астра сэсэгэй баглаа табигдаба. Совет за-

сагай түлөө ... тиин зэргэд... сажа ябаһа... Федосья М... ва тэрэ сэ... КПСС-эй Б... болон рай... лаар РСДР... 80 жэлэй... дэртэ тэрэ... рэмжэтэ ко... вэй эгээ ... ниинь боло... Матвеевна ... зендэ орож... бэрнэлгэшэд... жэлтэдтэй ...

ТҮРҮҮ...

Нүхэдэй ... риин 50 ж... нишод бай... ха түсэбөө... дүүргээ.

Залуу ... Монхороев... туйлажа, ... рүүлээ. Эд... тэрэ 112 ... тиин гэшү... Монхороев... ридэ эдэб... далсана.

УЛААН Т...

Нүхэдэй ... Владимир ... новай ажа... гада түрү... лэй дүнгү... соогоо түр... ээлбэ.

Бригада ... процентээр... циалис мүр... ёһоор колх... тиин дамж... туг болон ... рюулагдаба...

ЗАЛ... ША...

Комсомо... ниитын ма... бэлэдхэхэ ... 'дэһэн ком... лай звено... механизатор... мэрнин ... дүнгүүдые...

Алтанай... партиин ... Леонтий ... бэрилдэг ... гүүдые ту... 3400 центн... центнер һ... һэн бэлэд... лой райкомо... дөө ажахы... онно упра... илаһан зве... бэшэг эльг...

Усть-Орд...

СОВЕТ ОРОН ДОТОР

БОЛЗОРҺОО УРИД АШАГЛАЛГАДА ОРУУЛАГДАБА

ПОМАРА (Мариин АССР). Уренгой—Помара—Ужгород гэжэ газ дамжуулха сорго хоолойн 22-дохи компрессорнэ станциин хүтэлбэриин пультда хараалагдаһан болзорһоо хахад жэлээр урид галнууд носоогдобо. Энэ ехэ сорго хоолойн эгээл түбтэ оршодог газ бүлэхэ комплексын түрүүшын ээлжээн промышленна ашаглалгада һаяхан оруулагдаба.

Богони болзорто — жэл хүрэхэгүй болзорто станциин барилганууд бодхоогдоо юм. Тэрэнэй түрүүшын ээлжээн сүдхэ бүри 90 миллион кубометр хүрэтэр үнэтэ түүхэй эд бүлэхэ аргатай юм.

Эртээнһээ һайн бэлэдхэл хэгдэһэн дээрэһээ барилгашадай коллективүүд орёо хүшэр зорилтые амжалтатайгаар бэелүүлжэ шадаа. Байрын гэрнүүд, харгынууд, складууд эртээнһээ баригдаһан байгаа. Үйлэдбэриин корпусуудай баригдажа байхада, түхеэрэлгэнүүд хабсаргагдадаг байгаа. Хэдэн мэргэжэл шудалһан мэргэжэлтэдэй бэлиг шадабари, бригадна подрядай арга хэрэглэһэниинь ехэ туһа нэмэри болоһон байгаа.

Уренгой—Помара—Ужгород гэжэ газ дамжуулха гол сорго хоолойн барилгада хабпадагшадта КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй эльгээһэн амаршалга, дотор тэдэнэй ажалые үндэрөөр сэгнэһэнэйнь түлөө эндэ болоһон митинг дээрэ барилгашад парти, правительстводаа баяр баясхалангаа элирхэйлэн мэдүүлһэн байна. Графигһаа урид, ноябриин 7-до «Помарская» станциин 2-дохи ээлжээе ашаглалгада оруулха, байгша оной декабрь һарада Уренгой—Түб гэһэн газ дамжуулха сорго хоолойн Марийска участогые барижа дүүргэхэ гэһэн шанга уялганууд баталан абтаа.

ЖОЛООШОД—ОРООҺО ЗӨӨЛГЭДЭ

БАРНАУЛ. Смоленскэ районой автотранспортна предприятиин жолоошон Г. Игнатенков эрхим мэргэжэлтэ байһанаа орооһо зөөхэдөө дахин батадхаба. Тэрэ «ЗИЛ-130» машинаараа 300 тонно орооһо элеваторто зөөгөө юм. Энэнь түсэбөөр хараалагдаһанһаа һураггүй ехэ болоно. Түрүү жолоошон 1983 оной ургаса хуряалга дээрэ хизаарай жолоошодой мүрысөө толгойлно.

Ажалай ветеран, коммунист Г. Игнатенков 30 жэл шахуу хүдэлхэдөө, ехэ дүй дүршэлтэй, нютагай харгынуудые һайн мэдэхэ болоо юм. Ургаса гээлтэ хоролтодо оруулангүй тушаан абалгын пунктнууд болон элеваторнуудта зөөхын түлөө сугтаа хүдэлдэг нүхэдтэеэ хамта Георгий Захарович хизаарай жолоошодой мүрысөө үүсхэһэн юм. Алтайн жолоошод тэдэнэй жэшээгээр хүдэлнэ. Тэдэнэй хүн бүхэниинь халаан соо дунда зэргээр 20 тонно орооһо зөөнэ. Энэнь нёдондо жэлэйхиһээ һураггүй ехэ болоно. Хуряалгын хүдэлмэриин түрүүшын үдэрһөө жолоошод харилсаа холбоон тухай хэлсээнүүдые таряашадтай баталанхай юм. Тэдэнэр сугтаа хуряалгын ба орооһо зөөлгын графигуудые табидаг. Тусхай диспетчерскэ албан ехэ ашаанай автомобильнууд болон автопоездиуудые ажахынуудта шамдуу эльгээдэг юм. Эндэ бригадна подряд үргэнөөр хэрэглэгдэнэ.

Хүдөө ажахыда ашаа зөөхэ түрүү арга хэрэглэһэниинь техникэ хии һаатуулхагүй, таряалан дээрэһээ орооһо зөөлгые түргэдхэхэ арга олгоно.

(ТАСС).

АРМЕНИИН ССР. Ереванай үйлэдбэриин «Севани» нэгэдэлэй бүтээһэн часы, будильнигууд орон соогоо мэдээжэ болонхой, мүн дэлхэйн 30 гүрэндэ эльгээгдэдэг юм. Эдэ часынууд тон һайнаар ябахаһаа гадна, уран гоёор шэмэглэгдэнхэй.

Гол предприятида кварц оньһотой сувенир часынууд түрүүшынхеэ гаргагдажа эхилбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нэгэдэлэй бүтээһэн продукциие техник Айкануш Петросян харуулжа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

«БУРЯАД ҮНЭН» газетэдэ бэшэһэнэй...

«ХОЙМОРОЙ ҮБҺ... МАРТАГДАНХА...

Түнхэнэй районой «Восточные Саяны» ... һархайн отделениие эрхилэгшэ В. Ш. Хо... гаршагтай бэшэг байгша оной августын ... зетэдэ толилогдоо һэн. «Манай отделени... Хойморой намаг соо, доро һужааг газа... ра бороотой энэ жэл үһан ехээр гарашо... гараар сабшагдаһан 150 гектарай үбһэн ...

Иимэ хүшэр байдалай тохёолдобошье, ... шье анхарал хандуулагданагүй. Үбэ... эхилһээр үбһэшэдэймнай урма зоригые ... гэшье агитатор гү, али политинформатор ... даа наймаанай, медицинын болон соёлой ... шэдшье үзэгдэнэгүй»,—гэжэ тэндэ хэлэг...

КПСС-эй Түнхэнэй райкомой нэгэдэ... В. Д. Тахановай гар табилгатай иимэ хар... редакцида абтаба:

«Танай газетэдэ толилогдоһон бэшэгээр... дээ. Гомбо ба Шанди гэжэ газарнуудта с... гектар сабшалангай үбһэ үнэхөөрөөшье ... Тиихэдэ Таһархайн отделениин үбһэшэ... табигдаһан агитатор болон политинформа... үедэ хүдэлмэреэ эрид һайжаруулаа. КПС... болон райсоведэй гүйсэдкомой хүдэлмэри... дэй звенонуудай гэшүүдтэй КПСС-эй ЦК... (1983 он) Пленумэй материалнуудаар, ж... шангадхаха асуудалаар хөөрэлдөөнүүдые ...

Толтойн сельскэ Советэй гүйсэдкомой, ... гай участогай больницын, Хойморой сель... рилэгшэд В. Ш. Хоборковой газетэдэ толи... хамтынгаа суглаан дээрэ хэлсээд, тэндэ д... туу дундануудые усадхаха талаар шухал... дые хараалаа. Отделениин ехэнхи сабшал... ороһонһоо боложо, худалдаа наймаанай, ж... лой эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэ... хүдэлэгшэдые тэрэ үедэ һайнаар хангажа...

СОВЕТ АЖАБАЙДАЛАЙ ШЭНЖЭ

СССР-эй АРАДУУДАЙ НЯГТАРАН ЖАГСАЛГА—БҮХЭДЭЛХЭЙН УДХА ШАНАРТАЙ ДҮЙ ДҮРШЭЛ

АПН-эй корреспондентын асуудалнуудта үндэһэ яһатадай харилсаанай талаар мэдээжэ мэргэжэлтэн философиин эрдэмэй доктор Талиб САЙДБАЕВ харюусана.

—Энэ зуун жэлэй эхин дээрэ, 20-ёод онуудта, демографууд СССР-тэ 200 шахуу наци ба үндэһэ яһатад ажаһуудаг гэжэ тоолодог байгаа. Мүнөө—70—80-аад онуудай үедэ—тэдэнэй хоер дахинаар үсөөрөө гэхэ гү, али зуугаадтаа хүрөө. Энэ юун дээрэһээ болоо гэээшэб?

—Ямар нэгэн үндэһэ яһатадай гү, али нациин тоодо ородог нэгэ бүлэг зоной онсо шэнжэнүүдые тодорхойлһоной. Совет засагай үедэ айхабтар ехэшье ба гүнзэгышье этнографическа шэнжэлгэнүүдые эрхилһэнэйнгээ ашаар демографууд тэдэнэй нягтаран жагсалга тушаа анхармаар тобшололнуудые хэһэн байна. Социализм байгуулга, бүхы үндэһэ яһатадай, илангаяа заха холын хизаарнуудта ажаһуудаг арадуудай экономико ба соёлой хүгжэлтэ энэ этническэ талаараа нягтаран жагсалгын үндэһэн болоо бшуу.

—Тэрэ этническэ талаараа нягтаран жагсалга гээшэмнай ямар удхатай ойлгосо болонобэ?

—Энэмнай этническэ талаһаа адлирхуу үндэһэ яһатадай бүри ехэ, адли шэнжэтэй нэгэдэл болон хамтаралга мүн. Иимэ хамтаралга имагтал манай орон дотор бэшэ, бүхы бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ боложол байдаг гэжэ һануулха хүсэлтэйб.

Жэшээ болгон эндэ француз нациие дурдая. Францүүд анхандаа амяар амяраа илгаатай байһан хоёр үндэһэ яһатадһаа провансальцууд болон хойто францүүдай нэгэдэлһээ бүридөө юм. Үшөө ондоо жэшээ дээрэ тогтоһуу. Һүүлэй үедэ байгуулагдаһан олохон залуу гүрэнүүд юрын нэгэл угай зоной хамтарал дээрэ үндэһэжэнхэй. Саашадаа нэгэ угай тэдэ зониинь үндэһэ яһатад боложо нягтараад, хожомоо наци тээшээ шэглэн найдамтайгаар дабшаха ёһотой. Бүхы дэлхэй дээрэ бэеэ даанхай байдалтай гүрэнүүд олошорно гэжэ хэлээ һэмди. Энээнэйл ашаар этническэ талаараа нэгэн арадуудай хамтарал хурдадхагдажа, тэдэнэй нэгэдэхэ хүсэл хурсадхагдана. Колониализмын дарлалтаһаа мултарһан оронуудай социально-экономическа хүгжэлтын амжалта сэхэ дулдыдадаг байна. Хүгжэнги арадуудай нэгэдэлшье хурдан түргэнөөр бэелдэг гээшэ.

—1917 ондо Россиин империин һандархай үлэгдэл дээрэ мүндэлжэ, нэгэн Союз ССР болоһон олонациональна гүрэндэ иимэ хамтарал яажа бэелүүлэгдээ гээшэб?

—СССР-тэ этническэ талаараа нягтаран жагсалгын хэрэг гол түлэб 40-өөд оной һүүл багаар сүм түгэсхэгдөөд байгаа юм. Харин хоридохи зуун жэлэй эхин дээрэ Россиин бүхы арадууд, тэрэ тоодо үниинэй нэгэдэн бүридэһэн гэжэ тоотон ородуудшье, латышуудшье этническэ талаараа хүсэд нягтаран жагсаадүй ябаа бшуу. Нютагай шэнжэтэй зарим илгаануудта үндэһэлэн, жэшээлхэдэ, Камчаткадахи камчадалнууд, Дон мүрэнэй хасагууд ородуудһаа ондоо яһатадбди гэжэ бэеэ тоолодог һэн. Иимэрхүү шалтагаанаар латгальцууд, земгальцууд, курземцүүд, видземцүүд латышуудһаа илгардаг бэлэй. Тиихэдэ Сибириин гү, али Дунда Азиин үшөө феодальна һуудал байдалтай, угайнгаа заншалые хаа хаанагүй бүхөөр баримталдаг гээгдэнги бусад арадуудай этническэ талаараа эреэн марян байһан тухай эндэ дурдаһанайшье үлүү.

Дунда Азиин арадууд сооһоо эгээл томошье, хүгжэнгышье этническэ бүлэгынь узбегүүд байгаа. Зүгөөр тэдэнэй зариман, жэшээлхэдэ, кураминцүүд, кыпчагууд, карлугууд болон бусад хэлэнэйнгээ ба нютагайнгаа шэнжые баримталжа, узбегүүд бэшэбди гэжэ бэеэ нэрлэдэг, тэдэнһээ илгархые хүсэдэг һэн. 1926 ондоо хүн зоной тоо бүридхэлэй болоходо, өөһэдыгөө ондоо үндэһэ яһатадбди гэжэ бэшүүлһэн байдаг. Сагай ябаха тума түрэл шэнжэнүүдынь бэхижэжэ, харилсаа холбоониинь нягтаржа, тэдэнэр һайн дураараа узбегүүдэй тоодо бэеэ оруулдаг болоһон юм. 1959 оной тоо бүридхэлэй үедэ бүхы кураминцүүд, бүхы шахуу кыпчагууд, бусад арадууд узбегүүд гээшэбди гэжэ үндэһэ яһанайнгаа илгаас тодорхойлуулһан байха. Иимэ жэшээнүүдые дурдаха болоо һаа, олон олдохо. Һая болотор вахангууд, рушанцууд болон Памирай хадын бусад үндэһэ яһатад таджигуудһаа бэеэ амяарладаг һэн. Мүнөө нэгэн наци болонхой. Талышууд, татнууд азербайджан арадай бүридэлдэ хамжанхай.

Иигэжэ нягтаран жагсаһанайнгаа ашаар арадуудай бэе бэедээ харшаар хандаха үндэһэниинь усадхагдаа, эбтэй эетэйгээр ажаһуудаг болоо гэжэ мэдэрхэ хэрэгтэй. Зүгөөр алишье үндэһэ яһатад өөһэдыгөө онсо оорсэ шэнжые гээгээгүй ха юм. Имагтал манай орон дотор 50 шахуу бага үндэһэ яһатад анха түрүүшынхеэ хэлэ, бэшэгтэй болоһон гэжэ бидэ һайн мэдэнэбди. Тиихэдэ жэнхэни соёлойнгоо үг заншалые хүгжөөхэ арга олоо бшуу. Үшөө нэгэ зүйлые эндэ онсолон тэмдэглэлтэй. Юуб гэхэдэ, иимэ үндэһэ яһатадай нягтаран жагсалгын һуури дээрэ СССР-тэ хэдэн арбаад национальна-гүрэнэй бүридэлнүүд байгуулагдаа.

—Совет эрдэмтэдэй этнографическа зарим ойлгосонуудые гуримшуулан тодорхойлһон тухай та хэлээ һэнта. Тэдэнинетнай баримталһан жэшээнүүдые эндэ дурдабалтнай яаха гэээшэб?

—Болонол бэзэ. Сибириин урда хубидахи Минусинска пабтар газарта хэр угһаа түбхинэһэн нютаг зониие Октябриин революциин урда үеһөө хойшо барандаа минусинска ба абаканска «татарнууд» гэжэ нэрлэдэг байгаа бшуу. Үнгэржэ ерэхэдээ, эрдэмтэдэйшье шэнжэлгэнүүд соо тэдэнэр иимэ нэрэтэй ябаа ха юм. Имагтал совет этнографууд ушар байдалыень удхалан элирүүлжэ, тэдэниие кагинцууд, сагайцууд, койбаланууд, бельтирнууд гэһэн ёһото нэрыень олгоһон гээшэ. Саашадаа эдэ үндэһэ яһатад хоорондоо холболдон хамтаржа, нягтаран жагсажа, Енисейн шадарай эртэ урдын киргизүүдэй—хакас гэһэн нэрые абаһан юм. Мүнөө хакас гэһэн ойлгосо дэлхэйн научна номууд соо заншан оронхой гэхэдэ алдуу болохогүй. Мүн лэ тиигэжэ анхандаа «татарнууд» гэжэ буруу алдаршаад байһан алтайнхид, шорцууд хуулита нэрэеэ бусааһан гээшэ.

Үнэн дээрээ ёһотой татарнууд хэр угһаа хойшо Волго мүрэн шадар ажаһуудаг һэн. Тэдэнэй дундаһаа бэеэ даанхай шахуу үндэһэ яһатадай бүлэгүүд болохо кряшенүүд, мишарнууд, нагайбацууд болон бусад илгардаг байгаа юм. Саашадаа үе сагай нүлөөн доро тэдэ үндэһэн яһатад нэгэ наци болон хамтаржа, өөрынгөө гүрэн түрэтэй болоһон гээшэ ааб даа. РСФСР-эй бүридэлдэ мүнөө байгаа Татаран АССР-ые бидэ бүлта һайн мэдэнэбди. Тиихэдэ Россиин Федерациин бүридэлдэ үшөө автономито 15 республика, автономито 5 область, автономито 10 округ ороно.

—ССР Союзай арадуудай нягтаран жагсалгада ямар үйлэ хэрэгүүд, баримтанууд нүлөөлөө гээшэб?

—Энэ асуудалдаа дүүрэн харюу абаха гэбэл, минии нүхэр профессор Виктор Козловой бэшэһэн «СССР-эй үндэһэ яһатад» (Москва, 1982 он) гэһэн номые уншахыетнай дурадхаха байнаб. Харин би өөрөө тобшо тэдыгээр иигэжэ хэлэһүүб.

Социалис революциин илан мандаһанай ашаар манай оронной арадууд өөһэдынгөө хүгжэлтын орёо зорилгонуудые шиидхэхэ аргатай болоо. Үндэһэ яһанай илгаа гаргалга усадхагдаа, анхандаа Россиин заха үзүүр байһан нютагууд гээгдэлһээ гаргагдаа. ССР Союзай дэбисхэр дээрэ национальна гүрэн түрэнүүд, мүн экономико болон соёл хүгжөөлгын нэгэн системэ байгуулагдаа бшуу. Оронойнмнай промышленна талаараа хүгжэлтэ, хүдөө ажахые коллективизацилга, соёлой революци болон бусад ехэ хубилалтануудһаа уламжалан, олонациональна манай гүрэнэй бүхы шэнжэ түү... оэшэ болоо ха... хаанта засагай ... яһатад нэгэ жэ... дэбжэлтын за... арга боломжо... һаань, мүнөө ... бэшэ эрхэнь ... хэгдэнхэй гэж... бүлэгүүдэй хоо... һаа заншан ... даа, амяраа ... зэлынь мохоо... нягтаран жагса... хэхэ үндэһэнии... Тиигэжэ совет... пөө нэрлэгдэ... гэдэлые байгу... жомоо хангаһа... цинууд хүгжэн...

«Национальн... да 60 жэлэй ту... үндэһэн шанар... билалтанууд ю... шэлнэб гэхэд... байгуулалтын ... һон национальна... жалтатангаар ... бусалтагүйгөөр... хэгдээ»,—гэжэ ... байгуулагдаһа... лэй ой» гэһэн ... гоо КПСС-эй ... ральна секретар... ронов тон зүб... зэгыгөөршье ...

Энэ бүгэдын... этническэ бүл... тэйгээр хамтар... нягта жагсаал... дороо юм. Соци... лалта, СССР-эй... нуудай эконом... соёлой хүгжэл... гые хурдадхаа... хин дабтан ба... байнаб.

Булат З...

байгуулха даабари үгтөө бэлэй. Залуу багшын Догно улаалуулжа ошоходо, нютагай зон баһа эхэгүй баясажа: «Эрдэмтэй багшатай болобобди, «Морилжо ерээ» — гэлсээ һэн. Ханадаа Ленин багшын бишыхан дүрэ зурагтай, ном һудар һаа бэшэ ондоо ямаршье зөөригүй багахан таһалгадань нютагай аха заха үбгэд сугларжа: «Хүндэтэ багша, хүүгэдыемнай, аша зээнэрыемнай эрдэм бэлигтэ һургажа, Ленин багшын һургаал номнол нэбтэрүүлжэ анхарыт», — гээд, хадаг барин, золгоо һэн ха.

ма багшын ажал үргэдэжэ, улам харюусалгатай болоод байгаа. Ангиин шанга тэмсэл соогуур нютагтаа колхоз тогтоон бэхижүүлхэ, бухы хүүгэдые эхин һургуулида ябуулха, ехэ наһатаниинешье үзэг бэшэгтэ һургаха, «Буряд-Монгол үнэн» газетые олоор тарааха гэһэн шухалын шухала зорилгонууд багшын халуун хабаадалгатай холбоотой һэн.

жүүлжэ шадаа һаатнай, һайн бэлэй. Тэрэдэ ехэ наһатнайне һургалга дутуу дундануудтай. Танай тоонто нютагайхид — ульдэргынхид танаа уриижа, дуудажа байнал. Бидэшье нютагайхидайнгаа хүсэл дэмжэнэбди. Та нютагаа ошохоёо арсахагүй бэзэт?» — гэбэд.

Набшаһата һайхан намар Ульдэргын һургуулида хүрэжэ ерэһэн Дандар багша гэр гэжэ алдаршаһан Эгэтын һургуулине бэхижүүлхэ зорилгоор. Дандар Очирович һургуулине даагшаар томилогдоһон байна. Тэрэ гэһээр 22 жэл соо таһалгарагүйгөөр, амжалта түгэсөөр ажаллаһанайнгаа удаа, Дандар багша һургуулиингаа 50 жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр үнгэргэлсөө. Мүн тиихэдэ тэрэ һургуулиила 8 жэлэй һургуули болгохоор баазыень бэлдэһэн байна.

Зурагаал ОЛОНОЙ БАГША

Үглөөдэрынь зоной хамтын суглаан болохо байжа. Дандар Очировичай тэндэ ошоходонь, «багша ерээ!» гэлдэн, хүнүүд бодожо, «дээшээ һуугты!» — гэлдэн, үндэр наһатай үбгэдөөрөө зэргэлүүлэн һуулгажархиба.

Залуу багша энэ ушарһаа аягүйрхэбэшье: «Зон багшаяа хүндэлөө гээшэ бэзэ. Багшын нэрые даажа абаха гээшэ хүндэтэйшье, харюусалгатайшье хэрэг байна даа. Шадалаараал оролдожо хүдэлхэ байна», — гэжэ һанажа һуугаа һэн. Суглааншье нээгдэжэ, Дандар Очирович суглаанай бэшээшээр һунгагдаба. Ингээд лэ тэрэ зоной хэрэгэй хуулита саарһан дээрэ түрүүшынгээ мүрнүүдые аржылгаа һэн гэхэ.

Ленин багшын дүрэ зурагые баруун ханадаа голлуулан хадаһан, газаагаа Улаан туг налбуулһан Догнын эхин шатын һургуулиин газаа эмээлтэй морид таһалдагшагүй һэн. Энэ һургуули соо үдэртөө үхибүүд ном заалгадаг, үдэшэнь ехэшүүл эрдэмдэ һурадаг байгаа бшуу. Элидхэл шагналган, зүжэг наада табилган боложол байдаг һэн. Сагай ошохо тусам Нютагай зон багшаяал урдаа хаража, даабаринуудыень гүйсэд дүүргэхын түлөө шармайн оролдодог бэлэй. Ниислэл хотоһоо засаг зургаануудай түлөөлэгшэд ерэхэдээшье, нэн түрүүн багшатай зүбшэлсэдэг һэн. Хожомынь уншалгын байшан, Улаан гэр байгуулагдажа, багшада туһалалсаха нүхэд бии болоо һааб даа. Тэрэ үеын хубисхалта шэнэ хэрэгүүдые бэелүүлэлсэхын тула Дандар Очировичай хазаар морёор шэнэһэн түглэнүүдэй дундуурхи гол талаар таран һуудаг айлнуудаар, Яруунын нуурнуудай хоолойн эрьенүүдээр үгсэншье, урууданшье табилуулһаниинь али олон байха юм.

Дандар багшын халуун оролдолгын, түрэлхидэй эдэбхитэй туһаламжын ашаар Догнын һургуули уданшьегүй суурхажа, олондо магтуулаа бэлэй. «Улаан Туяа» колхозшье түбхинэжэ, нютагай эдэбхитэншье олошороо һэн.

Нэгэтэ хамтын суглаанда ошоһон Дандар багшые аймагай ноёд таһагтаа дуудажа хөөрэлдэбэ: «Дандар Очирович, та Догнодо удаан саг соо хүдэлхэ зуураа, ехэ юумэ бүтээбэ, эмхидхэлсэбэт, һайн даа! Яруунымнай хоёрдохи буряад һургуули болохо Үльдэргын һургуулине бэхинютагай эдэбхитэд болохо Г. Дамдинов, Б-М. Цыдыпов, Ц. Гомбоев, Б-Ж. Гончиков гэгшэдтэй үгээ нэгэдэн, эршэ ехэтэйгээр хүдэлжэ, нютагайнгаа зоной һайшаалда хүртөө, мүн Коммунис партиин бодото гэшүүн болгогдон абтаа һэн.

1940 оной намар залуу коммунист Дандар Очирович Ширабонине Улхасаагай һургуулиин даагша болгожо томилоод, «Социализмын зам» гэжэ томохон аад, задагайшаг байдалтай колхозой парторганизациин секретарь болгон дэбжүүлбэ. Дайнай хүндэ жэлнүүдтэ энэл колхоздоо хамаг эршэ оролдолгоёо дууһан гаргажа, хүгэд, хүгшэдөө бүгэдыень үргэлсэжэ, харалсажа, һургуули колхоз хоёройнгоо ажалые шадамараар эмхидхэжэ. һүни үдэрөө мэдэнгүй Дандар Очировичай хүдэлһэниие тэндэхи нютагай үбгэд, хүгшэд мүнөөшье урмашан дурдадаг юм.

Дайнай дүүрэжэ, амгалан байдалай, һайхан сагай ерээд байха үедэ Дандар Очирович Үлзытын һургуулида эльгээгдэжэ, Сталинай нэрэмжэтэ багахан колхозой парторганизациин секретаряар һунгагдаба.

1949 оной намар Яруунын аймагай түрүүшын буряад һургуули болохо Улаан

Буряадай АССР-эй һургуулиин габьяата багша, Хүндэлэлэй Тэмдэг орденто Дандар Очирович Ширабон мүнөө үндэр наһатай болобошье, арадай арюун хэрэгтэ шударгыгаар хабаадалсаһан зандаа. Дандар Очирович хадаа гушаад онһоо хойшо «Буряад үнэн» газетын эдэбхитэй хүдөө бэшэгшэ ябаһан юм. Цырен хүбүүниинь — бэрхэ корреспондент, басаганиинь Улаан-Үдэ хотодо врачаар хүдэлжэ байдаг. Дандар Очирович Эгэтын дунда һургуулиин багшанарай коллективэй хүндэтэ гэшүүн мүн. Үбсүүндээ медальнуудаа яларуулһан олоной багша Дандар Очирович залуушуулда үнэтэ һургаал заабаряа үтэһөөр юм.

Һүүлэй жэлнүүдтэ Дандар Очирович Эгэтын «Улаан Туяа» совхозой Мужыхын хорёо гэжэ сабшалангай газар уһалдаг болоно, үндэр үрэ дүнгүүдые туйлан ажаллана. Үнгэрэгшэ жэлдэ уһалһан газарайнгаа гектар бүхэнһөө 15 центнер үбһэ хуряаха түсэбтэй байһан аад, гектар бүриһөө 17 центнер үбһэ хуряажа, баян ургасада баясан урмашаһан юм. Дандар Очирович мүнөөшье жэлдэ газар уһалагшадай дунда түрүү һуури эзэлжэ, үнэтэ бэлэг шанда нэгэдэхи шатын дипломдо хүртөө гээд тэмдэглэлтэй.

Ц. НОМТОЕВ.

ЖАЛШАДАЙ БЭШЭГҮҮД

ХЭРЭЭТЭДЭЭ ҮНДЭТЭЙ

шэнине хүгшэн гэнгүй, үхибүүе үхибүүшэлэнгүй, адли тэгшээр хандаад, хэлээд байхада, болохотойл гэжэ һанан гэһээшни, элдэб шарүүн ааша харуулдаг наймаалагшадшье байдаг ха юм. Харин Е. Д. Максимова тиимэ бэшэ. Тэрээндэ үбэр-хэрээтээрхин ехэ, багагүй дуратай юм.

Коммунис ажалай ударнигай нэрэ хүндэдэ хүртэһэн энэ нүхэрнай Хүндэлэлэй олон грамотаар шагнагдаһан байна.

Тиихэдэ һайн һайхан сэдьхэлтэй Елена Дмитриевна хүдэлдэг магазинайнгаа хоёр таһагай залуу наймаалагшадай дунда һурган хүмүүжүүлэгшэ болодогоороо баһал хүндэтэй. Энхэргэн зантай нүхэр Максимова магазинда хүдэлхөөэ ерэһэн залуушуулые онсо анхаралдаа абажа, тэдэнтэй тэсэмгэйгээр хүдэлмэри ябуулдаг, наймаалагшын ажалай онол аргатай танилсуулдаг юм. Үбэр-Хэрээтэдэ наймаалагшын мэргэжэлтэй болоһон басагад мүнөө Хяагтын районой олохон нютагта олдохо байха.

Е. СУРМАЧ.

ЭХЭНЭР СЭРЭГШЭН

Ираида Ивановна Таюрская эдир наһандаа дайнай гал дүлэн соогуур гараһан намтартай. 1944 оной эхеэр тэрэ эхэнэр мэргэн буудагшадай һургуулида һурахаар эльгээгдээ һэн. Шадамар бэрхэ басаган һуралсалаа һайнаар дүүргээд, фронт мордохо дуратай байһанаа элирхэйлээ бэлэй.

Хоердохи Прибалтийска фронтын 10-дахи гвардейскэ армиин мэргэн буудагшадай 2-дохи ротын бүридэлдэ оруулагдажа, 19 наһатайдаа Эхэ ороноо хамгаалжа эхилээ юм. Баруун тээшээ дабшаха зуураа, совет сэрэгшэд фашис булимтарагшадай ээрхэг муухай аашануудай хойшолонгые бодотоор харадаг һэн. Ингэжэ эдир басаганай дайсадые үзэн ядалга бүри хурсадаа.

Фашис булимтарагшадые бута сохилсохо хэрэгтэ эрэлхэг зориг гаргаһанай, дайшалхы даабаринуудые жэшээтэ еһоор дүүргэһэнэйнгээ түлөө И. И. Таюрская «Дайшалхы шэн габьягай түлөө» медаляар шагнагдаа һэн.

Эрэлхэг басаган хореод шахуу дайсаниие хюдаһан юм. Дайнай һүүлдэ Ирина Таюрская түрэл нютагаа бусажа ерээд, шахтада мотористаар хүдэлөө. Мүнөө ажалай, дайнай ветеран И. И. Таюрская Гусиноозерскдо ажаһуудаг.

Е. ГЕРАСИМОВА.
Сэлэнгын район.

БЭРХЭ МАШИНИСТ

Үлэнтын гүбэйн урда майлын хаяада бодхоогдоһон орооһоной тоог. Иишэ хирэхирэ болоод лэ хойноо хоёр прицеп соо хэршэһэн ногоо ашаһан «Беларусь» тракторнууд һүндэлнэ. Тиигэжэ тэдэнэр Хэжэнгын районой Могсохоной совхозой витаминтай гурил бэлдэхэ агрегат тээшэ шэглэнэ ха юм.

АВМ-эй үндэр хоолойноонь үдхэн сагаан утаан бушхажа, агаарта һуунагтан дэгдэнэ.

Эндэ хэдэн жэлэй туршада АВМ-эй машинистээр нютагай механизатор Ринчин Дашиев хүдэлдэг юм. Тэрэнэй бэлдэһэн витаминтай гурил хододоо эрхим гэһэн сэгнэлтэтэй байдаг.

Бидэ Ринчинтэй уулзажа, ажал, хүдэлмэри тухайнь һонирхобобди.

—300 тонно витаминна ногооной гурил дараха түсэбөө бидэнэр дүүргээд, даабариһаа гадуур нөөсэлжэ байнабди. Сентябрь һарада дүүрэн хүдэлхэбди. Худанай урда бэеһээ механизаторнууд Дондок Дансаранов Николай Дураков хоёр таһалгаряагүйгөөр АВМ-дэ ногоо, зеленко зөөнэ. 350—400 тонно үнэтэ тэжээл бэлэдхэхэ аргатайбди,—гэжэ тэрэ хөөрэнэ.

Агрегадай таһалгаряагүй ажал хангалгада Ринчин Дашиевай шадабари, үнэн оролдосо эндэ харагдана бшуу.

Ж. БАДМАЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.
Хэжэнгын район.

ҮБЭЛДЭ БЭЛДЭНЭ

Районоймнай соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй үбэлжэлгын үедэ ябуулха хүдэлмэрээ хэр бэлдэнхэйе, соёлой байшангуудай ямараар түхеэрэгдэнхэйе шалгаха рейд Бэшүүртэ үнгэргэгдэбэ.

Бэшүүр тосхондохи соёлой байшан Кировэй нэрэмжэтэ клуб хоёрһоо бэшэ соёлой гуламтанууд яһала һайнаар бэлдэгдэнхэй гэжэ сэгнэгдээ. Тодорхойлон хэлэбэл, тэдэ зунай үедэ капитальна заһабарилагдаа, түлеэгээр гүйсэд хангагдаа, кочегаркануудынь бэлэн болгогдонхой. Энэ талаар Н. А. Некипелова (Сельхозхимиин посёлок), Н. Ф. Зайцев (Оёдолой фабрикын поселок), В. М. Слепнев (Калининай нэрэмжэтэ соёлой байшан) болон В. Д. Григорьев, М. Ванжилова гэгшэд даалгагдаһан хүдэлмэридөө анхарал, харюусалга ехэтэйгээр хандажа, эмхидхэхы талаар горитойхон хүдэлмэри ябуулаа гэжэ рейд элирүүлээ.

Үбэлэй хүйтэнэй ерэтэр үшөө яһала ехэ саг бии гээшэ ааб даа. Энэ хаһа болзор соо Бэшүүрэй соёлшод соёлойнгоо байшангуудые дулаалха, хэрэгтэй эд, бусад материалнуудые гүйсэд бэлдэжэ абаха зорилготой. Мүн харуулан ойлгуулгынгаа зүйлнүүдые шэнэлхэ, репертуараа эртээнһээ зүбшэн хэлсэхээр хараална.

Н. ЧИМИТОВА.
Бэшүүрэй район.

ТОДОР ЖИВКОВЭЙ МЭДҮҮЛГЭ

байдалда социалис хани харилсаата гүрэнүүд буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгые болюулха талаар эб найрамдалта үүсхэлнүүдые дурадхаһан байгаа. Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй Прагадахи политическэ декларации дотор найруулагдаһан дурадхалнууд социалис оронуудай хүтэлбэрилхы партиина ба гүрэнэй ажал ябуулагшадай Москвадахи уулзалга дээрэ баталан абтаһан хамтын мэдүүлгэ дотор саашадаа хүгжөөгдөө һэн. Эдэ хоёр документ дотор манай хараа бодол тодорхойгоор, үнэн сэхээр найруулагдаа гээшэ гэжэ Болгариин хүтэлбэрилэгшэ тэмдэглэбэ.

Болгариин гадаадын политическэ ажал ябуулга тушаа тогтоходоо, НРБ түби дэлхэйн бүхы гүрэнүүдтэй, тэдэнэй ниитын-политическэ байгуулалтаһаа дулдыдангүй харилсаа холбоо хүгжөөн бэхижүүлхые оролдодог юм гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ. Арадуудай хоорондохи экономическа, эрдэм техникын ба соёлой талаар харилсаа холбоон эб найрамдалай болон социальна хүгжэлтэ дэбжэлтын хэрэгтэ туһа нэмэри болодог гэжэ бидэ гүнзэгыгөөр этигэдэгбди, гээд тэрэ зааба.

Уласхоорондын шэнжэлэл

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ БА ХҮГЖЭЛТЫН ТҮЛӨӨ

Аддис-Абебэдэ сентябриин 13-най эртэ үглөөгүүр нээрһэн артиллерийскэ 21 буудалга Эфиопидо революциин болоһоор юһэн жэлэй ойн баярай эхилһэн тухай дохёо болон зэдэлээ. Африка түбидэ анха түрүүшынхеэ, Эфиопиин ниислэл хотодо дэлхэйн пролетариадай вождь — В. И. Лениндэ табигдаһан хүшөөпамятнигые нээлгэ һайндэрэй гол үйлэ хэрэг болобо. «Алдарта революциин һайндэрые тэмдэглэлгэ хадаа хүниие хүнэй дарлан мүлжэлгэһөө сүлөөлэгдэһэн обществын үндэһэ һуури байгуулха замда, социалис оронуудтай хани нүхэсэлэй замда гараһан социалис Эфиопиин амжалтануудые элирхэйлэн харуулһан ехэ һайндэр болобо» — гээд «Аддис-Земен» газетэ бэшэбэ.

Үнгэрһэн жэлнүүдэй туршада Эфиопиин ажахын элдэб һалбаринуудта үндэһэн хубилалтануудые туйлаха талаар горитойхон амжалтанууд туйлагдаа. Энэ туйлалта нэн түрүүн хүн зонойнь дилэнхи олонхидойнь ажаһуудаг хүдөө тосхонуудта хабаатай. Эфиопиин хүдөө нютагуудай социально-экономическа бухы түхэл шарайе үндэһөөрнь хубилгаһан аграрна революци. Африкын түүхэдэ үзэгдөөгүй байһан үйлэ хэрэг мүн. Эндэ революциин урда тээ бухы газарайнь 80 процент феодалнууд болон шажан мүргэлые толгойлогшонорой мэдэлдэ байһан юм. Мүнөө газар таряашад болон кооперативуудта хубаагдан үгтэнхэй. Хүдөө ажахыдань революционно хубилалтануудые туйлаха зорилгоор ажалшадые элсүүлгэдэ таряашадай ассоциацинууд шиидхэхы үүргэ дүүргэнэ, мүнөө эдэ хамтаралнуудта 6 миллион шахуу хүн тоологдоно.

Арадай гэгээрэлэй талаар туйлаһан амжалтануудайнгаа түлөө Эфиопи ЮНЕСКО-гой Н. К. Крупскаягай нэрэмжэтэ уласхоорондын шанда хүртэһэн байха юм. Һургуулигүй хүнүүдэй тоогой талаар мэнэ һаяхан дэлхэй дээрэ эгээл һүүлшын һууринуудта ябаһан энэ орондо табан жэлэй туршада хэгдэһэн ниитэ национальна кампаниин ашаар ахар 11 шахуу миллион хүн гэхэ гү, али хуулиин наһа гүйсэһэн бүхы хүн зонойнь 30-һаа дээшэ процент үзэг бэшэгтэ һургагдаһан байна.

Эфиопидо арадай ажахын мүнөө үеын һалбаринууд түргөөр байгуулагдана. Энергетикые хүгжөөлгэ хадаа национальна экономикые комплексноор хүгжөөхэ хэрэгтэ түрүүшын ээлжээнэй гол зорилгонуудай нэгэн мүн гэжэ революционно правительство тооолоно. Советскэ Союзай техническэ туһаламжаар Ваби мүрэн дээрэ баригдажа байһан электростанци энэ һалбариинь түрүүшын ехэ объект болоно.

Олониитын политическэ мэдэрэлые дээшэлүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Научна социализмын һургаалаар хүтэлбэрилэгдэхэ партиие байгуулга түгэсхэлэйнгөө шатада оронхой.

Уласхоорондын байдалда социалис Эфиопи империализмын харата ябуулгануудые хойшо таталгада, эб найрамдалые бэхижүүлгэдэ, колониализмын үлэгдэлнүүдые усадхалгада зорюулагдаһан политика эдэбхитэйгээр бэелүүлнэ.

«ХАЛУУН НАМАРАЙ» УРДА ТЭЭ

НАТО-гай шиидхэбэреэр Баруун Европын хэдэ хэдэн оронуудта американ ядерна шэнэ ракетэнүүдэй тараан тодхогдохоор хараалагдаһан декабрь һарын ойртохо бүри Европодохи эб найрамдалай тала баримталагшад эртэ урдын түүхэтэй түрэл түбисэ американ ракетноядерна полигон болгохо ябадалда эсэргүү тэмсэлээ улам эдэбхижүүлнэ. Ядерна түрүүшын доботолгын юрын зэбсэг болохо шэнэ «першингнүүдые», Пентагоной тараан тодхохоор түхеэржэ байһан Баруун Германида, политическэ байдал шэнжэлэгшэдэй һанамжын ёһоор, «халуун намар» болохоор хүлеэгдэнэ. Энэ хараа түсэбэйнь ямар ехэ аюул тохёолдуулха байһаниие, тараан тодхогдоһон боеголовконуудай тоогой талаар дэлхэй дээрэ түрэл оромнай нэгэдэхи һуури эзэлнэ гэжэ ФРГ-гэй хүн зон һайн ойлгоно.

Энэ ушар байдалые олониитын ойлгожо байһанай гэршэ юуб гэхэдэ, НАТО-гай ракетно-ядерна түсэбһөө Бонн арсаха ёһотой гэһэн эрилтэ табиһан «Крефельдскэ уряада» ФРГ-гэй 4,7 миллион эрхэтэд гар табиһан байха юм. Олониитын һанамжа асуулгаар һүүлдэ харуулагдаһан дүнгүүдэй ёһоор, оронойнь хүн зоной дүрбэнэй гурбан хуби дурсагдагша түсэбһөө арсаха эрилтэ табина.

Баден-Вюртемберг гэжэ газарай СДПГ-гэй Офферфбургда һаяхан болоһон онсо шухала съездын шиидхэбэри американ хараа түсэбүүдтэ хүн зоной эсэргүү байһанай эли тодо гэршэ болоно. Тус съездын делегадууд ФРГ-дэ «першинг-2» ба далита ракетэнүүдые тараан тодхолгодо эсэргүү байһанаа шууд сэхээр мэдүүлһэн байна. Съездын шиидхэбэринүүд Германиин социал-демократическа партидахи бүгэдын һанамжын бодото гэршэ болоно. СДПГ-гэй парламентска бүлэгэй түрүүлэгшын орлогшо А. Эммерлих гэгшын һанамжын ёһоор, энэ партиин ондоо газарнуудтахи организацинууд Баден-Вюртембергын социал-демократуудай жэшээе ойрын сагта һайшаан дэмжэхэ байна.

Элдэб шалтагаан оложо, демонстрацида хабаадагшадые тараан намнаха ба түрмэдэ хааха эрхэ засаг баригшадта олгоһон хуули ФРГ-гэй правительствын зохёон абаһаншье һаа, Баруун Германида дайнда эсэргүү хүдэлөөн улам үргэдэһөөр. Тиимэ шалтагаануудые олохын тулада Баруун Германиин засаг хамгаалагшад харата ябуулгануудые эртээнһээ бэлдэжэ эхилэнхэй. Октябриин 15—22-ой үдэрнүүдтэ «ябуулга хэхэ неделиин» манифестацинуудта коммунистнууд, социал-демократууд, «ногоон үнгэтэнэй партиин», профсоюзуудай гэшүүд, шажан мүргэлэй, залуушуулай, ниитын бусад организацинуудай түлөөлэгшэд хабаадаха байна. Тиимэ манифестацинууд Бонндо, Гамбургда, Штутгартда ба оронойнь бусад городуудта үнгэргэгдэхэ.

СОВЕТСКЭ СОЮЗДА ЭСЭРГҮҮ ЯБУУЛГЫН БУРУУТАЛГА

Мүнөө Америкын Холбоото Штадуудта үүсхэгдэһэн Советскэ Союзда эсэргүү шуугя шурхираанай болож байхада, «худал юумэн холо ошохогүй» гэһэн үгэ һанаанда ээлүүдгүй орон. Тэөрижэ, Сахалин дээгүүр ниидэһэн самолетдо доботолго хэһэн СССР-эй «гам хайрагүй» ба «ээрхэг түримхэй» тухай худал хуурмаг идхалга хэхын тулада Вашингтоной политигууд хэды ехэ хүсэ хүлһэ, саарһа гаргашалба гээшэб. Теэд Советскэ Союзда эсэргүү хардалга гүрдэлгэдэ дуратайшуулай хэды оролдоошье һаа, юугээршье буруушаагдахагүй баримтануудай урда тэдэнэй оролдолгонь юуншье болонгүй һалана. СССР-эй агаарай хилые эбдэһэн Урда Корейн «Боинг» самолетдой тохёолдоһон ушар хадаа зорюута урид хараалагдаһан, тон бүдүүлиг харата ябуулга, тэрэнэй эмхидхэгшэд тагнуулай хажуугаар үшөө политическэ зорилго хараалһан гэжэ бүхы дэлхэйдэ мэдээжэ болоо.

Имагтал мүнөө, империализмаар үүсхэгдэһэн буу зэбсэг ехээр бүтээн гаргалга зогсоогдохо гү, ядерна дайнай аюул усадхагдаха гү, али энэ аюул үргэлжэлүүлэгдэхэ гү гэһэн асуудалай шиидхэгдэжэ байһан үедэ энэ харата ябуулгын хэгдэһэниинь дэмы бэшэ. Дурсагдагша самолетдой тохёолдоһон ушарал тухай информационно агентствэнүүдэй мэдээсэл тунхаглажа үшөө үрдеэгүй байхада, Вашингтонһоо дайнда бэлдэлгэеэ түргэдхэхэ гэһэн урнагай соностоһониие ажаглангүй байхын аргагүй. Президент Рейган «совет сэрэгэй аюул» гэдэг худал хуурмаг хардалгаяа шадал мэдэн шангадхажа, «Америкые шэнээр зэбсэгжүүлгэдэ» мүнгэ зөөри нэмэжэ һомолхо эрилтэ конгресстээ табяа. Вашингтоной стратегүүд энэ хэрэгтэнь ойрын табан жэлэй туршада 1,5 триллионһоо дээшэ доллар гаргашалхаар бэлэн юм. СССР тээшэ шэглүүлэгдэһэн 600 «Першинг» ба далита ракетэнүүдые Баруун Европодо яажашье һаань тараан тодхохын түлөө оролдожо байһан «харсагануудай» хашхараан океанай саанаһаа улам шангаар соностоно. Вашингтон ямар зорилгоор шпион-самолет хэрэглээб гэхэдэ, Советскэ Союзда эсэргүү милитарис ябуулгануудаа үргэдхэн, уласхоорондын шухала асуудалнуудые шиидхэлгэһээ зайсаха, нэн түрүүн буу зэбсэг ехээр бүтээн гаргалгые зогсоохо ябадалһаа арсаха гэһэниинь мүнөө эли тодоор харагдажа байна.

Уласхоорондын шахардуу байдалые улам шангадхаха ябадалда тэрэ самолетдой тохёолдоһон ушаралые хэрэглэхэ гэһэн «Рейганэй командын» түсэбүүд элирүүлэгдэнхэй. Советскэ Союзые хардажа ерээд, совет хүнүүдтэ эбгүйгөөр хандаха мэдэрэл дэлгэрүүлхэ зуураа, өөһэдыгөө эды ехэ «энэрхы сэдьхэлтэйгээр» харуулха гэһэн Вашингтоной дай жүрөөдэгшэдэй һэдэлгэ панхруутан һалаба. Нүгөөдэ талаһаа, граждан авиациин самолет хэрэглэн, тэрэнэй пассажирнуудай ами наһанда зорюута аюул тохёолдуулхаар тагнуулай операци эмхидхэгшэдтэ энэрхы сэдьхэл, хүн ёһоной һэшхэл гэхэ мэтэ ойлгомжын үгы байһаниие «Боинг» операци» үшөө дахин гэршэлэн харуулба.

С. КУЛИК,
В. СЕРОВ,
Ю. КОРНИЛОВ.
(ТАСС).

· ТАСС · АПН · ХИЛЫН СААНАҺАА

НЭГЭДЭЛГЫН КОНФЕРЕНЦИ

лоно гээд ГКМДС-гэй түрүүлэгшэ профессор Василиос Филиас мэдүүлбэ. Энэ орондо харша, нюуса далдагүй ээрхэг түримхэй ябуулга бэелүүлэгдэнэ гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Дэлхэйн хоёрдохи дайнай һүүлээр түрүүшынхеэ США дундада далайдахи дайшалхы корабльнуудаа бэеэ даанхай гүрэнэй газар дайдые буудахын тула хэрэглэһэн байна. «Амгалан байдал хангаха хүсэнүүдэй» бүридэлдэ 1982 ондо Ливанда ерэһэн американ далайн сэрэгэй ябаган сэрэгшэд, США-гай хүтэлбэрилэгшэдэй мэдүүлһэнэй ёһоор, тэндэ оройдоол 30 үдэр байха зэргэтэй һэн. Гэбэшье жэлһээ үлүү саг үнгэрбэ, тиин американ сэрэгүүд Ливанай национально-патриотическа хүсэнүүдтэ харша сэрэгэй ябуулгануудые бэелүүлжэ эхилээ.

ДАЙНАЙ СОВЕТ ВЕТЕРАНУУД ПАРИЖДА

ПАРИЖ. «Франци — СССР» гэһэн бүлгэмэй Прагадахи отделенидэ Дайнай ветерануудай совет комитедэй делегаци Францийн олониитэтэй уулзаба. Курска дүхэриг дээрэхи ба Сталинградтахи байлдаануудай 40 жэлэй ойдо тэрэ зорюулагдана.

Уулзалгын үедэ дайнай совет ветеранууд Волго дээрэхи бата хэрэмые баатар габьяатайгаар хамгаалһан тухай, Курск шадархи байлдаанууд тухай дурдан хөөрэжэ үгөө. Эдэ байлдаануудта хабаадагшадай хөөрөөнүүд сугларагшадай ехэ һонирхол үүсхэһэн байна.

Мэдээжэ француз ажал ябуулагша, «Франци — СССР» гэһэн бүлгэмэй президентскэ соведэй гэшүүн Раймон Маркье уулзалга дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Сталинград ба Курск шадар совет сэрэгшэдэй туйлаһан илалтанууд нацис Германиие бута сохилгодо эхи табиһан юм гэжэ онсолон зааба. Совет сэрэгшэдэй шэн зориг ба баатаршалга Баруун Европын оронуудтахи эсэргүүсэлтын хүдэлөөндэ хабаадагшадта, гитлеровскэ булимтарагшадтай тэмсэдэг бүхы хүнүүдтэ зоригжуулхы үльгэр жэшээ болоһон юм гэжэ тэрэ хэлээ.

Европын арадуудые фашизмһаа сүлөөлхэ хэрэгтэ шиидхэхы хубитаяа оруулһан совет хүнүүдэй баатаршалга тухай Францида мартадаггүй юм гэжэ Р. Маркье мэдүүлбэ.

Мүнөөнэй эрхэ байдалда амгалан тайбан байдалые аршалан хамгаалхаһаа, хүн түрэлтэндэ тохеолдоһон ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахаһаа ондоо шухала зорилго үгы юм гээд тэрэ тэмдэглэбэ.

НАМИБИИН АРАД ГАНСААРДАХАГҮЙ

ПАРИЖ. Эб найрамдалай түлөө, колониализмда, расизмда ба монополис дарлалга мүлжэлгэдэ эсэргүүсэн тэмсэдэг Намибиин арадтай һаналаа нэгэдэлгын олониитын митинг эндэхи Ажалай биржын байшанда болобо. Энэ газар дайдые хуули бусаар булимтарһан ЮАР-ай сэрэгүүдтэ эсэргүүсэн Зүүн-Урда Африкын Арадай Эмхиин (СВАПО) зэбсэгтэ тэмсэлэй эхилһээр 17 жэлэй ойдо тэрэ зорюулагдаһан байна. Францийн коммунис партиин Ажалай бүгэдэниитын конфедерациин, бусад зарим партинууд болон эмхи зургаануудай делегадууд Намибиин арадай тэмсэлые халуунаар дэмжэдэг тухайгаа мэдүүлээ.

Францидахи СВАПО-гой хуулита түлөөлэгшэ Т. Каломо митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Намиби тухай асуудалые шиидхэлгые унжагайруулһан, расис ЮАР-ые үмэглэн хамгаалһан Вашингтоной политикые буруушааһан байна.

Венгриин далай—Балатон нуур дээрэ жэлэй ямаршье сагта гоё һайхан байдаг.

МТИ—ТАСС-ай фото.

ХОТО худөөгэй hОНИН

СТУДЕНТНЭР ТУҺАЛАА

Үнгэрһэн зунай үедэ Буряадай хүдөө ажахын институдай студентнэрэй барилгын «Баргузин-83» гэжэ отряд Баргажанай районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо горитойхон туһаламжа үзүүлээ. Комбайнуудые заһабарилдаг мастерскойе шэнээр хушаа, интернадай байшангые капитальнаар заһабарилаа, витаминтай ногооной гурил үйлэдбэрилэн гаргалсаа, хартаабхын поли уһалаа.

Студентнэр ажал хэрэгээ урагшатайгаар ябуулхаһаа гадна, колхозой ниитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадаа юм. Тэдэнэр ажалай болон дайнай ветерануудта туһаламжа үзүүлдэг, үбһэ хуряагшадта hонирхолтой концертнүүдые харуулдаг, лекцинүүдые уншадаг, субботнигуудые үнгэргэдэг байгаа. Субботнигто олоhон мүнгэеэ Эб найрамдалай фондодо дамжуулаа.

Колхозой ниитын ажабайдалда эдэбхи ехэтэйгээр хабаадаhанайнгаа түлөө студентнэрэй барилгын отрядай гэшүүд И. Эрдынеева, Б. Рыгдылов, З. Бальжиев, отрядай командир З. Цоктоев гэгшэд ВЛКСМ-эй Баргажанай райкомой Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаhан байна.

С. БАТОРОВ.

ХОНХЫН ЖЭНГИРҺЭНЭЙ УДАА

hургуулинуудта хүхюун хонхын жэнгирhээр хореод хоногой үнгэрбэшье, пионернүүд үдэр бүри шахуу hуралсалhaa гадуур хэрэгүүдтэ хамааран оролдоно. Улаан-Үдэ хотын найман жэлэй 4-дэхи hургуулиин Зоя Космодемьянскаягай нэрэмжэтэ дружинын гэшүүд түрүүшын үдэрнүүдhээ эхилжэ түмэрэй хаягдаhа суглуулаа. Энээнэй тушаажа олоhон мүнгэеэ Эб найрамдалай совет фондодо дамжуулха юм. «Эб найрамдалай долоон хоногто» урагшатай бэлэдхэл ябуулагдаа. Сентябриин 10-haa энэ хэмжээ ябуулга «Газар дэлхэй дээрэ—эб найрамдал» гэhэн уряатай митингээр эхилээ hэн. hургуулиин директор З. А. Винтовкина, интернациональна хани барисаанай клубай хүтэлбэрилэгшэ С. А. Кирюшина, дружинын соведэй түрүүлэгшэ Лариса Кожевникова, комсомолой организациин секретарь Стас Тушинский гэгшэд митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ, уран гоё шүлэгүүдые уншахадаа, амгалан тайбан байдалай түлөө тэмсэлдэ hурагша бүхэн өөр өөрынгөө хубитые оруулха зэргэтэй гэжэ тэмдэглэhэн байна. Эб найрамдалай hүлдэ болоhон гулабхаанууд зохид хөөрхэнөөр уралан бүтээгдэнхэй. «Эб найрамдалай түлөө дуугаа үгэнэб», «Дайн манда хэрэггүй» гэжэ далинууд дээрэнь бэшээтэй.

—Эб найрамдалай эстафетэ бүхы Түби дээгүүрнай алхална. Манай СССР гүрэнhөө эхиеэ абажа, энэ эстафетэ ФРГ-дэ үргэлжэлхэ юм,—гэжэ ахалагша пионервожата Наталья Аносова хөөрөө hэн.

Политическэ плакадай, ханын hонинуудай, уран гоёор уншагшадай конкурснууд олоной анхарал татаа. «Эхэ—энхэ тайбан байдалай эхин» гэhэн сборто hурагшадай эжынэр, хүгшэн эжынэр уригдаhан байна. Жэшээлхэдэ, хүндэтэ айлшадай дунда Е. Г. Шабельская, И. С. Кригель гэгшэдые нэрлэмээр юм. Эдэнэр залуу үетэндэ үльгэр жэшээ болохоор ажабайдалай зам гаталhан шуу.

Советскэ Союзай Герой З. А. Космодемьянскаягай нэрые зүүжэ ябаха эрхэдэ хүртэhэн түрүү зэргын дружина городской, районно хэмжээ ябуулгануудта заатагүй илагшадай тоодо ородог. Нёдондо КИД-үүдэй харалгын үедэ Улаан-Үдын hургуулинууд соохоо түрүү hуури эзэлжэ амжаhан юм. Найман жэлэй hургуулиин пионерскэ таhалга эрхим шэмэглэлтэй гэжэ сэгнэгдээ hэн. Техническэ уран бүтээлэй городской выставкэдэ эндэхи эдир урашуул 56 томо экспонат дурадхаhан, hайшаал магтаалда хүртэhэн байна. З. А. Космодемьянскаягай 60 жэлэй ойдо зорюулагдаhан дурасхаалай сбор сэдьхэлдэ хадуугдамаар үнгэрөө. Эдэбхитэд Лариса Кожевникова, Юлия Фирсова, Александр Гармаев гэгшэдэй хубита эндэ ехэ.

— Пионернүүднай ажалда дүршэлтэй. Зундаа 15 хүнhөө бүридэhэн бригада hургуулияа шэрдээ, будаа юм. Багша Мария Дашиевна Хойдокова тэдэниие хүтэлбэрилөө. Харин Вячеслав Михайлович Кунигай хүтэлбэри доро бүлэг хүбүүд мебель заhабарилаа, — гэжэ ахалагша пионервожата хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ.

hуралсалдаа, ниитын ажабайдалда урагшаа hанаатайнууд урмашуулагдадаг. Хэрбээ нёдондо Тимур Иванов, Баир Дылгиров гэгшэдэй Бүхэсоюзна «Артек» лагерьта амараа haaнь, мүнөө жэлэй зун Баир Зандеев энэ хүндэтэ эрхэдэ хүртэhэн юм. Стас Тушинский Шушенскэ хүрэжэ, В. И. Лениндэй ажабайдалтай холбоотой дурасхаалта газараар аяншалhан байна.

Түрүү гэhэн нэрэ зэргэдэ хүртэhэн отрядуудые нэрлэмээр. Павлик Морозовой нэрэмжэтэ отрядай гэшүүд—7-дохи «а» классай hурагшад Александр Гармаев, Сергей Бородин, Светлана Алексеева, Сльга Унагаева гэгшэд отрядайнгаа ажал хэрэгүүдые шадамар бэрхээр эмхидхэдэг. Ном hудартаа, hургуулиингаа хэрэгсэлнүүдтэ гамтайгаар хандадаг, энэ талаар бусадта жэшээ харуулдаг гэжэ эдэнэр мэдээжэ болонхой. Спортсменүүд олон. Жэшээлхэдэ, Михаил Барсуков, Сергей Бородин гэгшэд спортын элдэб зүйлөөр бэеэ hоридог, мүрысөөнүүдтэ хабаадалсадаг заншалтай. «Минии түрэлхидэй бага наhан», «Ороной хуби заяан—бүлын хуби заяанда» гэhэн гаршагтай hонирхолтой планшедуудые бэлдээ юм. Мүнөө парти, правительствын зүгhөө партиин, дайнай ажалай ветерануудай хүмүүжүүлхы үүргые дээшэлүүлхэ тушаа шухаг анхаралай хандуулагдажа байхада, иимэ хүдэлмэри тон зүйтэй бшуу. Нэгэ планшедыень hэхэжэ үзэбэбди. 7-дохи «а» классай hурагша Максим Шабельский хүгшэн эжы үбгэн аба хоёройнгоо дайшалхы зам тухай тодорхойгоор, дүрэ зурагуудые хэрэглэн хөөрэнэ: «Минии үбгэн аба Андрей Андреевич Шабельский Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эхилхэдэ, младша командирнуудай hургуулида эльгээгдэhэн юм. Дайнай дүүрэтэр фашис эзэгээдүүдые сохилсоо. hайндэрнүүдэй үедэ үбгэн абамни сэрэгшын Алдар Солын II ба III шатын орденуудые энгэртээ зүүдэг. Хүгшэн эжымни Екатерина Гавриловна мүн лэ хойнотодоггүй. Өөрэгүй иимэ хоёр орденоор үбсүүгээ шэмэглэдэг. Тэрэ стрелок-радистнуудай hургуули hайн дүүрэнээ дүүргээд, ИЛ-2 түхэлэй самоледуудаар агаарhaa добтолгонуудта хабаададаг байгаа. Дайнай hүүлэй жэлнүүдтэ минии үбгэн аба хүгшэн эжы хоёр оронойнгоо hандаргагдаhан ажахые hэргээн бодхоолсоhон габьяатай. Мүнөө hурагшадтай, залуушуултай уулзажа, хөөрэлдэжэ байха дуратайнууд. Би эдэнэй ажалай, дайшалхы замаар үнэн зүрхэнhөө омогорхоноб».

Юрэдөөл, отряд бүхэн өөр өөрынгөө хэрэгүүдээр суурхадаг. 6-дахи «А» классайхид—Николай Петровой нэрэмжэтэ отрядай гэшүүд. Тэдэнэй олонхинь горнистнууд, барабанщигууд юм. Хүргаа даран тоолоо haa, Эдик Бадмацыренов, Сергей Тушкаев, Дима Герасимов, Игорь Романов, Витя Савельев, Евгений Норбоев, бусад болоно.

Уданшьегүй алтан намарай hайндэр hургуулиин богоhо алхалан орожо, жэлэй жэгтэй hайхан энэ хаhын аялга дуунуудые ухибүүд зэдэлүүлхэ юм. Иигэжэ hуралсалай жэлэй түрүүшын хонхо салгидама, дүүрэн шэнжэтэй ажабайдалда эдир пионернүүдые оруулаа бшуу.

Г. ТУРТУЕВА.

ЗОХЁОХЫ ХАРИЛСААНЬ БЭХИЖЭНЭ

ХАРЬКОВ. (ТАСС). Хүдөөгэй ажалшадта зорюулагдаhан совет уран зурагай искусствын үдэрнүүд уран зураашад болон таряашадай хани барисаанай hайндэр боложо тодорбо. СССР-эй Уран зураашадай холбооной ба Украинын Уран зураашадай холбооной правленинүүдэй секретарнадуудай хамтын заседаняар эдэ үдэрнүүд түгэсэбэ. Хүдөө нютагуудта соёлой талаар шефскэ туhаламжые хүгжөөхэ, КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) ба июнин (1983 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдэй үндэhөөр соёлой ажал ябуулагшад болон таряашадай хоорондохи харилсаае хүгжөөхэ асуудалнуудые заседанида хабаадагшад зүбшэн хэлсэбэ.

Уран зураашад хүдөө нютагуудта зохёохы ба шефскэ хүдэлмэриин талаар туhаламжа үзүүлнэ гэжэ тэмдэглэгдээ. Мүнөө хүдөө нютагуудта 200-haa дээшэ «Бага Третьяковко» тоологдодог. Тэдэнэр гоё hайханиие ойлгодог байхаар ажалшадые хүмүүжүүлхэ нүлөө ехэтэй түбүүд боложо байнхай. hүүлэй табан жэлдэ уран зураашад хүдөөгэй районуудта 4 мянга дахин ошожо, туhаламжа үзүүлhэн байна. Таряашадтай 17 мянганhaa дээшэ уулзалга үнгэргэгдөө. Клубууд болон арадай музейнүүдтэ газарта ба хүнүүдтэ зорюулагдаhан уран зураашадай тоосоото выставкэнүүд эмхидхэгдээ.

АМАРАЛТАЯА АШАГТАЙГААР

1308 hурагшые бүридхэhэн hурагшадай үйлэдбэриин 9 бригада Бэшүүрэй районой зунай туршада хүдэлөө. Бэшүүрэй 1-дэхи, 2-дохи, Бага-Куналейн, Шэбэртын, Потанинай, Поселиин, Елаанай, Дээдэ-Мангиртын, Хэрээтын дунда hургуулинуудай ажалай болон амаралтын лагерьнууд эмхидхэгдэhэн байна. Бригада бүхэн тусгаар звенонуудта хубаараа hэн. Мал адуулагшадай, хони хайшалагшадай, үбhэшэдэй, сенаж дарагшадай звенонууд хүдэлөө юм.

hурагшадhaa мал адуулагшадай 30 звено эмхидхэгдээ. hургуули ажахы хоёрой хоорондохи аша үрэтэй хани харилсаан тушаа тогтобол, Хэрээтын дунда hургуулиин (директорынь Д. Т. Дармаева) болон «Дружба» колхозые (түрүүлэгшэнь В. Б. Бадмаев, парткомой секретарь В. С. Хандажапов) нэрлэлтэй. Мүнөө жэлдэ hургуулиинхид хурьгадые түлжүүлэн харууhалха талаар үүсхэл район доторoo гаргаа hэн. Нэн түрүүн эдэнэр Сэлэнгын районой Ноёхон hуурин ошожо, хурьгадые харууhалха талаар эндэхи эдиршүүлэй дүй дүршэлтэй танилсаhан байна. Удаань Хяагтын районой Ехэ-Нугын дунда hургуулида хүрэжэ, эдир хурьгашадай ажалые эмхидхэлгын онол арганууд тухай мэдэсэтэй болоо hэн. Ехэ-Нугын совхозой директор П. Ш. Дашиев, хүмүүжүүлэгшэд, бригадын хүтэлбэрилэгшэд мэдэхэ, шадаха юумэеэ нюулта нөөлтэгүйгөөр хөөрэжэ үгэhэн юм.

Уламжалан Хэрээтын дунда hургуулиинхид ажалай 5-дахи четвертиин үедэ хурьгадые харууhалан түлжүүлхэ гэhэн тодо шиидхэбэри абаа бэлэй. 90 hурагша бригадын гэшүүд болоо hэн. Звено бүхэн 8 хүнhөө бүридхэгдэhэн юм.

hургуули колхоз хоёрой хоорондо тусхай хэлсээн баталагдаа hэн. Үхибүүд өөhэдөө полевой станай дэргэдэхи гэр заhабарилжа сагаадаhан, угаажа сэбэрлэhэн байна. hуралсалай шэнэ жэлэй эхилтэр 1024 хурьга харууhалжа, дунда зэргээр 28 килограмм шэгнүүртэй болгоод тушааха, хурьгадые гарза хоролтодо оруулхагүй, зоотехническэ бүхы эрилтэнүүдые сахиха гэhэн уялга абтаhан юм.

Хүдэлмэриин үдэр бүхэн гуримшуулагданхай байгаа. hургуулиин директор Дулма Токтохоевна Дармаева, хонишон Николай Владимирович Сафонов, ветеринарна фельдшер Валентина Ананьевна Иванова гэгшэд эдир хурьгашадай hурган хүмүүжүүлэгшэд hэн. Колхозой эхэ хонидой отарануудhaa тус тустаа дунда зэргээр 15 килограмм шэгнүүртэй хурьгад суглуулагдаа бэлэй. Холимог тэжээл, тэжээлэй дабhа, үбhэнэй гурил хоолдонь оруулха, саг болзортонь уhалха гэхэhээ эхилээд эрилтэнүүд сахигдаа. Хурьгадые тушаан абаhанайнь удаа hapa үнгэрхэтэй сасуу шэгнээд үзэхэдэнь, хурьган бүхэнэй шэгнүүр дунда зэргээр 18,2 килограммда хүрэhэн байба.

Хэрээтын дунда hургуулиин hурагшад зундаа түрэл ажахынгаа аша туhада hайн үрэ дүнтэйгөөр хүдэлжэ, 5360 хони хайшалhан, хониной хэдэн байра наг шэбхэhээ сэбэрлэhэн. 90 hурагша үбhэ хуряалгада ябаhан байна.

М. БУЛДАКОВ.

Үужам hайхан нютагтам утын намар мүндэлөө... А. ШОПЖОЛОВОЙ фото.

СПОРТ · спорт · СПОРТ

ЕХЭ НААДАНАЙ УРДА ТЭЭХЭНЭ

Дүрэ булялдалгын классическа болон самбо барилдаагаар дэлхэйн түрүү hуури эзэлхын түлөө гурбан мүрысөөн сентябриин 21-hээ октябриин 1 болотор хойно хойноhоо Украинын ниислэлдэ болохонь. Тэрээндэ хабаадагшадые, айлшадые угтахаяа Киев хото үнихэнэй эдэбхитэйгээр бэлдэжэ байнхай. Эдэ мүрысөөнүүдые үнгэргэхын тула Украинын ниислэл хотодохи 8 мянган харагшадай багтаха Спортын ордон hэльбэн шэнэлэгдээ. Тиигэжэ тэрэ эгээл мүнөөнэй шэнжэтэй спортын түхеэрэлгэ болобо. 30х61 метрэй хэмжээнтэй арена дээрэнь түхеэрэгдэhэн гурбан хибэс дээрэ 1983 оной дэлхэйн чемпионууд тодорхо юм.

Үнгэрhэн жэлдэ 1500 жэлэйнгээ ойе тэмдэглэhэн Киев хото манай ороной эгээл спортивна городуудай нэгэниинь болонхой. Энэ ажаhуудаг 2,4 миллионhoo дээшэ хүнэй гурбанай нэгэ хубинь физкультурник гү, али спортсмен байна. 22 стадион, арбаад тамаралгын бассейн, гимнастикын ба элдэб наадаанай залнууд, Матвеевскэ тохойдохи hэлюурдэлгын канал, Киевскэ далай дээрэхи хэдэн яхта-клубууд,— эдэ бүгэдэ городой физкультурнигуудай спортын баазанууд болоно. 1980 оной Олимпиадын футболой мүрысөөнэй шэлэн абалгын нааданууд эндэхи эгээл ехэ, 100 мянган хүнэй hууритай республиканскa стадион дээрэ үнгэргэгдөө hэн. Дэлхэйн түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөнүүдтэ хабаадагшад, айлшад Украинын ниислэл хотын түүхэтэ олохон хүшөөнүүдтэй, үзэсхэлэн hайхан дурасхаалта газарнуудтай танилсаха байна.

Киевскэ городской Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшын орлогшо Николай Лаврухин дэлхэйн түрүү hуури эзэлхын түлөө гурбан мүрысөөнэй эмхидхэлэй комитедые хүтэлбэрилнэ.

— Мүрысөөнэй гуримай hайнаар эмхидхэгдэжэ, спортсмен бүхэнэй илажа гарахын түлөө хамаг хаба шадалаа, мэргэжэл шадабаряа элсүүлхын тула шухала хэрэгтэй бүхы юумэ хэхые оролдоhон байнабди, — гэжэ тэрэ хэлэнэ. — Спортын ордон мэдээсэлэй техническэ хэрэгсэлнүүдээр түгэс түхеэрэгдэнхэй, атледүүдэй бэлдэхэ, амарха таhалгануудтай, саунануудтай, массажай кабинедүүдтэй юм. Журналистнууд тухайда мартаагүйбди: таарамжатай hайн эрхэ байдал хангаха арга олгоhон пресс-ложотой хэблэлэй түб шэнээр байгуулагдаа. Спортсменүүд тус ордонhoo 20-ёод метрэй газарта оршодог «Русь» гэжэ гостиницада ажаhууха. 1980 ондо олимпиецүүд эндэ байрлаhан юм..

Эмхидхэлэй комитедэй түрүүлэгшын хөөрөөе нэмэхые хүсэнэб. Барилдаанай хибэс дээрэ болоhон мүрысөөе 50 арбитр хангаха байна. Тэдэнэй 45-иинь гадаадын оронуудhaa ерэхэ. Хэблэлэй шэнэ түбтэ (дэлхэйн түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөнүүдтэ зорюулагдажа тэрэ түрүүшынхеэ нээгдээ) 40 гаран хүдэлмэрилэгшэ, тэдэнэй дунда франциуз, англи, япон, түүрэг болон бусад хэлэ мэдэдэг 10 оршуулагшад журналистнуудта туhалха байна. Телефонууд болон телетайпнууд хэблэлэй түлөөлэгшэдые дэлхэйн элдэб заха булангуудтай хэдэхэн минута соо холбохо байна.

Мүрысөөнүүдтэ хабаадаха совет барилдаашад тухай тобшохоноор хэлээ. Юрэдөөл, манай элитэ мэдээжэ атледүүд, тусхайлбал, дэлхэйн ба Олимпиин наадануудай чемпионууд Сергей Корнилаев, эхир хүбүүд Анатолий болон Сергей Белоглазовууд, hаяхан боложо дүүрэhэн СССР-эй арадуудай зунай VIII Спартакиадада илагшад Салман Хасимиков, Анатолий Паламарев, Аслан Хадарцев (дүрэ булялдалгын барилдаан), Геннадий Корбан, Бенур Пашаян, Валерий Жданов (классическа барилдаан) гэгшэд манай ороной суглуулагдамал командануудай бүридэлдэ оруулагдахаар хараалагдана. Классическа барилдаагаар Москвагай Олимпиадын чемпион Николай Балбошин хүлөө гэмтээд, гурбан жэл соо мүрысөөндэ хабаадаагүй hэн. Тиин мүнөө хүлынь hайн болонхой. Тиимэhээ тэрэ энэ ехэ мүрысөөндэ хабаадахын тула hорилго бэлэдхэл хэжэ байна. hорилго бэлэдхэлэй дүнгүүдээр суглуулагдамал командануудай бусад гэшүүд тодорхо юм.

ЯН ДЫМОВ,
барилдаагаар 1983 оной дэлхэйн чемпионадуудай хэблэлэй түбые хүтэлбэрилэгшэ.
(АПН).

ОРДЕНТО ЗАВОДОЙХИД ТҮРҮҮЛҺЭЭР

Футболоор Буряадай АССР-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө эхилhэн нааданай түрүүшын дүхэриг дүүрэбэ. Ленинэй орденто локомотив-вагон заhабарилгын заводой спортын клубай команда хабарhaa хойшо уулзалгануудаа эрхим бэрхээр үнгэргэжэ, дүн хамта 22 очкотой болоод, мүрысөөе толгойлбо. Эдэнэр түрүүшын дүхэригэй hүүлшынгээ уулзалга Гусиноозерск хотын «Шахтёрой» стадион дээрэ үнгэргэхэдөө, талмайн эзэдые 2:0 тоотойгоор илажа гараhан байгаа.

Эрхимлээд ябаhан командын хойноhoo прибор-бүтээлгын үйлэдбэриин нэгэдэлэй, авиационно заводой «Забайкалец» гэжэ спортын клубай, Онохой тосхоной «Восход» командануудай футболистнууд тэгүүлжэ ябана. Тиихэдэ нарин сэмбын комбинадай «Текстильщик», Сэлэнгын целлюлозо-картонно комбинадай «Селенга», мяха-консервын комбинадай «Пищевик» команданууд мүнөөдөө мүрысөөнэй таблицада hүүлшын hууринуудые эзэлнэ.

Нааданай хоёрдохи хахадай уулзалганууд эдэ үдэрнүүдhээ эхилхэ. Манай корр.

Ц. Б. ЦЫДЕНДАМБАЕВ

Областной партийна организаци, республикын олониитэ хүндэ гээлтэдэ оробо. Байгша оной сентябриин 16-да, 69 наhандаа томо совет монголовед-эрдэмтэн, 1941 онhoo КПСС-эй гэшүүн, СССР-эй АН-ай СО-гой Буряадай филиалай президиумэй гэшүүн, РСФСР-эй ба Буряадай АССР-эй эрдэм наукын габьяата ажал ябуулагша, хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй доктор Цыбикжап Бобоевич Цыдендамбаев наhа бараба.

Ц. Б. Цыдендамбаев Буряадай АССР-эй Хориин районой Байсын Эбэр нютагта 1915 оной июнь hарада түрэhэн юм. Залуу наhанhaa тэрэ эрдэм номгүй байлгые усадхаха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадаhан, багшаар, арадай гэгээрэлэй районно таhагые даагшаар, номой хэблэлэй учебнигүүдэй редактораар ажаллаhан байна. Д. Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институт дүүргэмсээрээ, 1941 оной июль соо тэрэ фашис булимтарагшадhaa Эхэ ороноо хамгаалхаар мордоод, Илалтын үдэр хүрэтэр Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай фронтнууд дээрэ тэмсэhэн юм.

1946 ондо Совет Армиин зэргэhээ табигдамсаараа, тэрэ эрдэм наукын хэрэгтэ бүхы хэшээл оролдолгоёо зорюулба. Тиихэдээ буряад хэлэ, бэшэгэй асуудалаар шэнжэлгын хүдэлмэри эмхидхэгшэдэй нэгэн боложо, hүүлшынгээ үдэр хүрэтэр СССР-эй АН-ай СО-гой Буряадай филиалай Ниитын эрдэмэй институдай языкознаниин таhагые даагшаар ажаллаа. Тиихэ зуураа хэдэн жэлэй туршада Ц. Б. Цыдендамбаев Буряадай Соёлой эрдэм-шэнжэлгын институдые толгойлhон, гуманитарна эрдэмэй хүгжэлтэдэ зорюулжа нилээд

А. У. Модогоев, Б. С. Семенов, Бирюков, А. А. Бадиев, Л. В. Потапов, Беляков, Л. Я. Похосоев, Г. Д. Басаева, М. В. Мохосоев, Н. М. Белоколодов, Н. Л. Добрецов, Э. Л. Климашевский, Г. Л. Санжиев, И. А. Батудаев.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. «Хахалалгаhаа эхилээд хуряалга хүрэтэр». — В. Просвиренковэй статья. «Савинскиин звеногой амжалта юунhээ эхитэйб?»—Н. Дегтяревой корреспонденци. «Зүб тобшолол ба буруу бодолнууд» —С. Шадринай статья.

Хоёрдохи хуудаhанда. «Городой ажалшадай ажал хэрэг тухай» — С. Бутыринагай статья. «Адуун hүрэгтэ анхарал ехээр хандуулха» — Л. Хардаев, Л. Вильнев гэгшэдэй статья. «Партийна организацинуудта» — тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. «Редакцида ерэhэн бэшэгүүд» — суглуулбари.

Гурбадахи хуудаhанда. «Хэлэhэндээ хүрэхэ»—А. Петрунинай, А. Даниловай, Ч. Гомбоинай статья. «Хилын саанаhаа». «Уласхоорондын шэнжэлэл».

Дүрбэдэхи хуудаhанда. «Сергей Филатовай үндэрнүүд» — В. Хороненкын зураглал. «Нэгэ алхам» — Н. Ходосовой статья. Шэнэ hониной дээжэ. Соносхолнууд.

ХҮН БА байгаали

САЙГАГУУДАЙ ТОО ОЛОШОРОО

ЯНГИР ямаан, тарпан, африкан зэрлиг эреэн морин болон бусад олон ан амитадые хүнүүд хэзээдэшье харахаяа болёо. Юуб гэбэл, тэдэнэр газар дээрэhээ хэтэдээ үгы болонхой. Мянга гаран ан амитад хосорон haлахая байна гэжэ байгаалиие хамгаалха Уласхоорондын холбоон (МСОП) тодорхойлоод, онсо хамгаалагдадаг ан амитадые «Улаан дэбтэртэ» оруулханхай. Гэбэшье тэрэ дэбтэртэ бүхы амитадые оруулхын аргагүй дээрэhээ, дэлхэйн олохон оронууд өөhэдын иимэ дэбтэрнүүдтэй болонхой. Советскэ Союзда иимэ дэбтэр баhал бии.

Манай зуун жэлэй эхиндэ хосоржо haлаха туйлдаа хүрэhэн сайгак гэжэ амитад тэрээндэ оруулагдаhан байгаа. Тэдэнэй тоо 150—200 толгой болотороо үсөөрhэн юм гэхэ. Энэ амитаниие аршалан хамгаалха талаар Совет гүрэнэй абаhан хэмжээнүүдэй ашаар сайгагуудай тоо толгой миллиондо хүргэгдэhэн, мүн үе-үе болоод тэдэниие олзоборилжо арга бии болоhон байна. Манай ороной Азидахи тала дайдада — Казахстанда, Хальмагта, сайгагуудай ехэ hүрэгүүд атарлан бэлшэнэ.

Казахай ССР-эй Наукануудай академиин Зоологиин институдай ахалагша эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ, биологиин эрдэмэй кандидат Виталий Фадеев иигэжэ хөөрэнэ:

— Сайгак гээшэ оронготой (антилопо) адлирхуу, сүл губи газарай амитан мүн. Тэрэ арсалан, заанай ба носорогой сасуутан, ямаадай холын түрэлэй юм. Бэеэ хүсэhэн эрэ сайгак 60 килограмм хүрэтэр татадаг. Мяханиинь амтатай, витаминаар ехэ баян, хойто зүгэй зэрлиг орын, хандагайн, хониной ба үхэрэй мяханда орходоо hурагүй шэмэтэй.

Арhаниинь замша, нимгэн булгайр болодог. Өөhэдынгөө эбэрhээ боложо, эдэ амитад хосорхо туйлдаа хүрэhэн намтартай. Тэдэнэй эм домто шанар шэнжэнь хитад медицинэдэ хэрэглэгдэдэг байhан. Үнгэрhэн зуун жэлдэ Хитадта сайгагай хоёр эбэрые морёор гү, али тэмээгээр hэлгэжэ болохо байhан юм ха. Мүнөөшье дэлхэйн дэлгүүр дээрэ тон ехээр хэрэглэгдэдэг. Валютын ашаг үрын талаар сайгагай эбэрнүүд гадаадада худалдагдадаг ангай продукциин дундаhaa түрүү hууринуудай нэгые эзэлдэг гээшэ. Гадаадын дэлгүүр дээрэ гурбан эрэ сайгагай нэгэдэхи сортын эбэрнүүдэй үнэ сэнгынь Баргажанай булганай гү, али халтар хара үнэгэнэй гурбан арhантай адли сэнтэй юм.

Казахстанай Наукануудай академиин Зоологиин институдай дэргэдэ энэ hонирхолтой амитадые шэнжэлдэг сагүргэлжын комплексно экспедици эмхидхэгдэнхэй. Мэргэжэлтэдэй заабариин ёhoop, республикын газар дайда дээрэ тусхай ажахынууд байгуулагданхай. Тэдэнэр эдэ амитадые сахин хамгаалдаг олзоборилгые хинан шалгадаг юм. Гол hүрэгтэ хохидол ушаруулхагүйн тула жэл бүри эрдэмтэд агнуурийн болзорые, хэмжээе тодорхойлдог байна. Эдэ ажахынууд хужар, уhалууриин газар байгуулдаг, харин саhа ехэтэй үбэл бэлшээриие сэбэрлэдэг.

Госохотпромхозууд халаа ангуудые олзоборилхо ба аршалан хамгаалха бүхы хэрэгтэй юумээр хангагданхай мүнөөнэй предприяти болоно. Тушаан абалгын пунктнуудта 4800 түүшэ багтааха томо холодильнигууд, авторефрижераторнууд, олон цехүүд бии юм. Олзоборилгошод таарууу зохид байрануудта ажаhуудаг.

Олзоборилгын ажахынууд 70 мянганhaa дээшэ тонно амтатай мяха олзоборилжо, хүн зондо худалдаа, 85 миллион түхэригэй продукци, тэрэ тооло эбэр худалдаа. Энэ мүнгэнэй гурбанай нэгэ хубинь сэбэр ашаг олзо болоно. Тиимэ дээрэhээ охотпромхозууд гээшэмнай гарзаяа харюулсатай предприятинууд болоно. Тиин тушааhан продукциинь хэмжээгээр абахада, мал ажалай хэдэн томо совхозтой адли юм.

Сайгагуудай тоо толгойе олошоруулха талаар олоhон дүй дүршэлөө газель-джейран ба кулан (Евразиин зэрлиг моридой түлөөлэгшэ) мэтын сүл губиин амитадые аршалан хамгаалха, үсхэбэрилхэдөө үргэнөөр хэрэглэнэбди. Үни хада үргэн ехэ тала дайдаар амидардаг байhан эдэ ангууд мүнөө «Улаан дэбтэртэ» оруулагданхай. Тэдэнэй амидардаг газар тэрэ зандаа үлөөгдэхэ ёhотой. Юуб гэбэл, иимэтэл эдэ амитадые аршалан абарха бэшэ, мүн хээрын байгаалиие хамгаалха хэрэгтэй гэжэ эрдэмтэдэй шэнжэлэлгэнүүд харуулhан байна.

Н. МАСЛОВ.
(АПН).

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2.54—54, зам. редактора—2 68.08, зам редактора—2-62-62 отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни— 2-34-05 пропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86 советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63 информации—2-60-91, переводов—2,54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61 выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, Н-01673. Заказ № 216.